

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ТЕХНІКА ОПОВІДІ У ВЕРСІЯХ КОМІКСІВ РОМАНІВ
ЄНЕ РЕЙТО LÉGIÓS
ФЕРКУ СІЛЬВЕСТЕР ШАНДОРОВИЧ

Студент II-го курсу

Освітня програма «Мова і література угорська»

Спеціальність 035 «Філологія» 035.071 «Мова і література угорська»

Рівень вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 107 / 14.10.2024.

Науковий керівник:

Чордаш Василь Васильович

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедри

Берегсасі Аніко Ференцівна,

зав. кафедри, доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра філології

**Кваліфікаційна робота
ТЕХНІКА ОПОВІДІ У ВЕРСІЯХ КОМІКСІВ РОМАНІВ
СНЕ РЕЙТО LÉGIÓS**

Рівень вищої освіти: магістр

Виконавець: студент II -го курсу

Ферку Сільвестер Шандорович

Освітня програма «Мова і література угорська»

Спеціальність 035 «Філологія» 035.071 «Мова і література угорська»

Науковий керівник: **Чордаш Василь Васильович**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Берегсасі Аніко Ференцівна**

зав. кафедри, доктор габілітований, професор

Берегове
2025

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Filológia Tanszék

**NARRATÍV TECHNIKÁK REJTŐ JENŐ LÉGIÓS-REGÉNYEINEK
KÉPREGÉNYVÁLTOZATAIBAN**
Magiszteri dolgozat

Készítette: Ferku Szilveszter

MA II. évfolyamos magyar nyelv és irodalom
szakos hallgató

Témavezető: Dr. Csordás László

PhD, docens

Recenzens: Dr. habil. Beregszászi Anikó

tanszékvezető professzor

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
I. ЩО ТАКЕ НАРАТИВНІ ТЕХНІКИ? РІЗНІ СПОСОБИ ОПОВІДІ	8
II. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ РОМАНУ. ЗАГАЛЬНА ІСТОРІЯ РОМАНУ	10
2.1. Історія та типи романів	10
III. ЖИТТЯ ТА РОМАНИ ЄНЕ РЕЙТО.....	13
IV. КОМІКСИ, ІСТОРІЯ ТА ПОЯВА КОМІКСІВ В УГОРЩИНІ	15
4.1. Види коміксів	15
4.2. Загальна історія розвитку коміксів	16
V. ВПЛИВ КОМІКСІВ НА СУСПІЛЬСТВО	20
VI. ПОЯВА КОМІКСІВ В УГОРЩИНІ	22
6.1. Медіанаратологічний підхід до коміксів	22
6.2. Рецепція коміксів в Угорщині	23
VII. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КОМІКСІВ РЕЙТО	25
VIII. ЄНЕ РЕЙТО: АНАЛІЗ ТЕКСТУ ТА КОМІКС-ВЕРСІЇ РОМАНУ «НЕВИДИМИЙ ЛЕГІОН».....	27
IX. ЄНЕ РЕЙТО: АНАЛІЗ ТЕКСТУ ТА КОМІКС-ВЕРСІЇ РОМАНУ «ПРОКЛЯТИЙ БЕРЕГ»	32
X. ЄНЕ РЕЙТО: АНАЛІЗ ТЕКСТУ ТА КОМІКС-ВЕРСІЇ РОМАНУ «ТРИ МУШКЕТЕРИ В АФРИЦІ».....	40
XI. ЄНЕ РЕЙТО: АНАЛІЗ ТЕКСТУ ТА КОМІКС-ВЕРСІЇ РОМАНУ «ЗОЛОТИЙ АВТОМОБІЛЬ»	48
XII. ЄНЕ РЕЙТО: АНАЛІЗ ТЕКСТУ ТА КОМІКС-ВЕРСІЇ РОМАНУ «АВАНПОСТ»	54
ВИСНОВОК.....	62
БІБЛІОГРАФІЯ.....	64
РЕЗЮМЕ	67
ДОДАТОК.....	69

TARTALOM

BEVEZETÉS.....	6
I. MIK AZOK A NARRATÍV TECHNIKÁK? AZ ELBESZÉLÉS KÜLÖNBÖZŐ MÓDJAI.....	8
II. A REGÉNY FOGALMA ÉS TÍPUSAI. A REGÉNY ÁLTALÁNOS TÖRTÉNETE ..	10
2.1. A regény kialakulásának története és típusai	10
III. REJTŐ JENŐ ÉLETE ÉS REGÉNYEI	13
IV. A KÉPREGÉNY, A KÉPREGÉNYEK TÖRTÉNETE	16
4.1. A képregények fajtái	16
4.2. A képregények kialakulásának általános története	17
V. A KÉPREGÉNYEK HATÁSA A TÁRSADALOMRA.....	21
VI. A KÉPREGÉNYEK MEGJELENÉSE MAGYARORSZÁGON.....	23
6.1. A képregények médianarratológiai megközelítése	23
6.2. A képregények fogadtatása Magyarországon	24
VII. A REJTŐ KÉPREGÉNYEK FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE	26
VIII. REJTŐ JENŐ: A LÁTHATATLAN LÉGIÓ REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE	28
IX. REJTŐ JENŐ: AZ ELÁTKOZOTT PART REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE	33
X. REJTŐ JENŐ: A HÁROM TESTŐR AFRIKÁBAN REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE	41
XI. REJTŐ JENŐ: A TIZENNEGY KARÁTOS AUTÓ REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE	49
XII. REJTŐ JENŐ: AZ ELŐRETOLT HELYŐRSÉG REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE	55
ÖSSZEGZÉS.....	64
IRODALOMJEGYZÉK	67
REZÜMÉ.....	68
MELLÉKLETEK	70

BEVEZETÉS

Az irodalmi alkotások, a filmek, és egyéb alkotások meghatározó részét képezik életünknek, formálják személyiségünket, szókincsünket is. Az ilyen alkotások típusainak száma szinte végtelen. Változatosak, és mind valami újat adnak hozzá életünkhöz, személyiségünkhöz. Ám abban, hogy mindez létrejöjjön, és, hogy jól is működjön, nagy szerepet játszik az elbeszélés módja. Az irodalmi alkotások, vagy bármilyen egyéb szöveg esetében nagyon fontos az elbeszélés, az, hogy hogyan közlünk valamit. Ennek elemzésére különböző technikákat alkalmazhatunk, melyeket narratív technikáknak nevezünk. Narrációt minden alkotásnál alkalmazunk, és ezeknek különböző módszerei vannak, melyek az alkotás típusától és műfajától függően eltérőek lehetnek.

A munkám tárgya: Narratív technikák Rejtő Jenő Légiós-regényeinek képregényváltozataiban.

A munka célja. megvizsgálni, milyen narratív technikákat alkalmaznak a szerzők a Rejtő képregényekben, illetve azt, hogy a szövegek mennyire változnak meg az eredeti regény szövegeihez képest, mennyire támaszkodik a képekre a történetmesélés során az adott képregény.

Munkám első fejezetében a narratív technikákat, magát az elbeszélés módozatait vizsgálom. Ahogy a bevezető elején is írtam, a narratív technikák nagyban befolyásolják a szöveg értelmezését, befogadását. A narratívát több szempont alapján is lehet vizsgálni, ezeket a dolgozatban részletezem.

A második fejezetben a regény fogalmával, annak típusaival foglalkozom. A regények nagyon régóta jelen vannak az irodalomban, és a mindennapi életünk részei. Minden regénytípusnak megvannak a maga sajátosságai, de persze előfordul az is, hogy több típus keveredik. A magyar irodalomban is jelen volt majdnem mindegyik regénytípus, és rengeteg jeles képviselője volt a regény műfajának, közülük az egyik legnépszerűbb nem más, mint Rejtő Jenő.

A harmadik fejezet Rejtő Jenőről, és regényeiről szól. Rejtő Jenő kiemelkedő magyar író. Hosszú rögös út vezette íróvá válásáig, és közben Európa nagy részét bejárta. Aztán később íróként nagy népszerűsége tett szert, bár igazán népszerű csak halála után lett. Regényei, és figurái napjainkban is nagyon közkedveltek.

A negyedik fejezetben a képregényekről, és a képregények történetéről írok. A képregények az őskor óta jelen vannak bizonyos formában életünkben. Természetesen azok

még nem a klasszikus értelemben vett képregények voltak, hanem képek, barlangrajzok, majd később falfestmények, de szöveg nem jelent még meg. A képregényeknek több típusát különböztetjük meg, illetve eltérő típusú képregények érkeztek Amerikából, Európából, Ázsiából, mivel mindegyiknek megvan a maga sajátossága. A magyarországi képregények eleinte leginkább irodalmi alkotások, például regények átdolgozott verziói voltak.

Az ötödik és hatodik fejezetben a képregények társadalomra gyakorolt hatását vizsgálom, és a magyarországi megítélésüket. A képregények mindig is remek eszközei voltak annak, hogy a valóságot egy torz formában mutassák meg, vagy, hogy a világban megjelenő problémákat feldolgozzák, olyanokat is, amikről egyébként keveset beszélünk.

Magyarországon a képregények helyzete más volt, mint például Amerikában. Az első képregények, amelyek jóval később jelentek meg, mint sok más európai országban, sokkal inkább karikatúrák voltak. A képregényt sokáig nem ismerték el, mint önálló médium, és ez csak nemrég változott meg hazánkban.

A hetedik fejezet a Rejtő képregényekről szól, azok fejlődéséről, a kezdetektől napjainkig. A Rejtő regények képregényváltozatai a Füles ifjúsági magazin lapjain tűntek fel először, A képregények szövegét legtöbb esetben Cs. Horváth Tibor írta Rejtő regényei alapján, míg a képeket Korcsmáros Pál rajzolta. Később a Képes Kiadó jóvoltából ezeknek az egyébként fekete-fehér képregényeknek megszületnek a színes átdolgozásai. A színes képregényeket Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt készítik, és jelenleg is jelennek meg új munkáik Rejtő Jenő regényeiből.

Munkám további részében Rejtő Jenő Légiós regényeit vizsgálom meg, és vetem össze az ezekből készült képregényekkel. Az öt regény, ami alapján a vizsgálatot végzem, a következő: A láthatatlan légió (1939), Az elátkozott part (1940), A három testőr Afrikában (1940), A tizennégy karátos autó (1940), Az előretolt helyőrség (1939). A vizsgálat fő szempontja a képregények narratív technikáinak vizsgálata, és az intertextualitása, a szövegek összevetése a regény szövegeivel. A vizsgálat során Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál képregényeit vetem össze a regényekkel, illetve A tizennégy karátos autó, A három testőr Afrikában és Az előretolt helyőrség regények esetében a színes képregény változatot is megvizsgálom, és összevetem a regénnyel, és a fekete*fehér képregénnyel is.

Az elemzés során feltárom a használt narratív technikákat, illetve azt az előzetes feltevésemet igazolom, miszerint a képregény segíti a szövegbefogadást, a regény megértését.

I. MIK AZOK A NARRATÍV TECHNIKÁK? AZ ELBESZÉLÉS KÜLÖNBÖZŐ MÓDJAI.

Ebben a fejezetben a narratív technikákkal, a narrációval foglalkozom, illetve a témán belüli fogalmakkal. Ezeket a fogalmakat Dobos István: Az elbeszélés elméleti kérdései című munkája segítségével ismertetem

A nyelv, az irodalom kulcsfontosságú eleme a szöveg, annak írott vagy beszélt formája. Az, hogy bizonyos szövegeket, történeteket hogyan mesélünk el, az az adott esetben használt narratív technikától függ. Ez nagyon meghatározó, hiszen az, hogy épp milyen nézőpontból beszélünk el egy történetet, az meghatározza annak színezetét, befolyásolja a befogadást is.

Az elbeszélés három értelmét így különíthetjük el:

- Van a narratív kijelentés, amely egy adott eseményt, vagy eseménysort közöl.
- Második értelmezése bizonyos egymást követő valós vagy fiktív események egymásutánja.
- A harmadik értelmezés szerint az elbeszélés maga a narráció, mint tevékenység, az amikor, és ahogyan elbeszélünk valamit.

Az elbeszélések elemzése Genette szerint három kategória szerint végezhető el: az idő, az elbeszélésmód és a hang.

Az elbeszélés módja, az, ahogyan elmesélünk valamit, milyen szempontok szerint, milyen részletességgel. Az elbeszélői távolság és a perspektíva a két összetevője az elbeszélés módjának.

Az elbeszélői távolság azt a távolságot jelenti, amely távolság az elbeszélőt elválasztja a tárgyától. Ebben a viszonylatban létezik tiszta narráció, ahol az elbeszélő saját nevében beszél. A másik változat pedig az amikor a narrátor beszéltet, tehát valaki mást szólaltat meg.

Fontos szempont még a narratív perspektíva, itt külön kell választani az elbeszélői perspektívát és az elbeszélői hangot.

A narrátor gyakran jelen van a történetben, mint szereplő, ez az általam vizsgált Rejtő regényekben is nagyon gyakori jelenség. Ezen belül lehetnek az események belülről és kívülről elemzettek, avagy a narrátor a saját történetét meséli el vagy egy harmadik fél meséli el tanúként a történetét. (Dobos,2002)

Előfordul, hogy a narrátor nincs jelen a történetben, ebben az esetben is lehet belülről vagy kívülről elemzett egy történet. Ez alapján lehet mindenttudó a narrátor, aki külső elemzője, szemlélője a történeteknek, ez egy nagyon gyakori forma az irodalmi alkotásoknál, és az általam témaként választott és vizsgált Rejtő regényekben is nagyon gyakori a mindenttudó narrátor jelenléte. A másik verzió az, amikor a narrátor külső nézőpontból meséli el a történetet.

Az általam vizsgált regényekben is gyakori az, amikor a mindenttudó narrátor elbeszélésében tettenérhető a szerző. Rejtő esetében gyakran az is megtörténik, hogy utal is magára, illetve A három testőr Afrikában című alkotásában konkrétan átadja a szót egyik karakterének, hogy helyette inkább ő folytassa a történetmesélést.

Természetesen olyan változat is létezik, melyben nem lehet tettenérni a szerzőt.

Az elbeszélésben a hang és az idő és is nagyon fontos szerepet játszik, vagy inkább ezek kezelése, és kapcsolata a narrátorral és az elbeszélt szöveggel. Például az, hogy a cselekmény milyen irányban halad az időben, Gyakori a visszaút, visszaemlékezés, vagyis a narrátor a történetet a jelenből indítja és elmesél egy korábban már bekövetkezett történetet. Aztán van olyan, amikor a történet az időrend megtörése nélkül, időrendi sorrendben halad, vagy olyan is, amikor a narrátor elképzel egy még be nem következett eseményt.

Maga a narrátor személye is egy nagyon fontos, lényeges szempont. A narrátor lehet főszereplője az általa elmesélt történetnek, vagy akár teljes mértékben másodlagos is lehet szerepe. Ehhez hozzátartozik az is, amit már korábban említettem, hogy a narrátor része-e a történetnek amit elbeszél, vagy csak külső szemlélő, mindenttudó narrátor, vagy alapvetően egy olyan történetet mesél el, amelyben ő nincs benne.

Ugyanilyen fontos szereplő a történetet befogadó személy, vagy más megfogalmazásban, a narráció címzettje. Az ő szerepe nem teljesen passzív, és mindig a narrátorral azonos szinten helyezkedik el az elbeszélés során. A befogadó nem összekeverendő az olvasóval, akárki lehet az, akinek a narrátor a történetet címzi, még akár saját magának is szólhat (Dobos,2002).

II. A REGÉNY FOGALMA ÉS TÍPUSAI. A REGÉNY ÁLTALÁNOS TÖRTÉNETE

A regény a nagyepika műfaja. Az elnevezés Franciaországban keletkezett a 12. században, azokat az irodalmi műveket melyek nyelve a köznyelv volt, azt romannak nevezték el, neve elvonásos szóképzéssel keletkezett. Európában ennek nyomán terjedt el az elnevezés. A magyar *regény* elnevezés a nyelvújítás korában született. A regény formátlan műfaj, mivel sem tematikai, sem szerkezeti kötöttségei nincsenek, s rengeteg típusa és alműfaja van. A regény kötetlen módon elbeszélte történet, mely nagy terjedelmű, szerteágazó események sorát jeleníti meg, tele fő- és mellékszereplőkkel. Fontos a szereplők gondolatvilága, középpontjában pedig a történet áll. Léteznek verses regények is, de a regény általában próza. A műfaj alkotásait rengeteg módon lehet csoportosítani. A regény külső formája alapján lehet monologikus és dialogikus regény, levélregény, naplóregény, keretes regény. Az elbeszélői tekintetben perszonális és énregény, szerkesztésmódja alapján pedig kronologikus regény és időbontásos regény. (Király-Szerdahelyi, 1996)

Terjedelme alapján a regény lehet nagyregény és kisregény, illetve a regényfolyam és a regényciklus. Az olvasók életkorának megfelelően a regények lehetnek gyermek- és ifjúsági regények.

2.1 A regény kialakulásának története és típusai – vázlatos áttekintés

Mihail Bahtyin irodalomtörténész felosztása szerint a korai regényeket az alábbi típusok szerint lehet megkülönböztetni: próbatételes kalandregény, köznapi kalandregény, fejlődésregény, fikatív életrajzi regény (Király-Szerdahelyi, 1996).

A próbatételes kalandregény lényegében a mesék mintáját követi. A főhős megszokott környezetéből más környezetbe kerül, ám hosszú rögös útja után célba ér. A köznapi kalandregény, ahogy azt neve is mutatja, történéseit a hétköznapi életbe helyezi. A legtöbb ilyen regény a bűnözők világában játszódik, és a kalandok sorrendje felcserélhető, végkifejletként esetleg a főhős jó útra tér. A fikatív életrajzi regény ezektől eltérő módon lineáris szálon halad, itt már nem felcserélhetők a kalandok, történések. A szintén a hétköznapi világ ebben az esetben is. A főszereplőnek itt lehetőségük van már saját sorsuk alakítására, kidolgozott jellemmel rendelkeznek. A fejlődésregény esetében is fontos szerepe van a kalandnak, a megtett útnak, de itt a próbatételszerű kalandoknak meghatározott sorrendje van, és a jellem fejlesztése a céljuk.

Egyes szakemberek szerint a regény fejlődésének gyökerei egészen az ókorba vezethetők vissza, az úgynevezett antik regény a Kr. u. 1-3. században élte fénykorát. Az antik regény legfőbb jellemzői a nagy terjedelem, a többségben fiktív szereplők és cselekmények, és a prózai forma, bár azért előfordulnak még veres részek. Ebben a korban jelentek meg az ideális regények, melyek hasonlóak a próbatételes kalandregényekhez csak a szerelem van a középpontjában. Az ilyen regények története általában egy majdnem tökéletes szerelmespár körül forog, akik természetesen nem lehetnek végig együtt, útjuk során elképesztő kalandokban van részük, aztán ismét egymásra találhatnak. A másik antik regénytípus a reális regény, amelynek hősei saját hibáikból sodródhatnak veszélyes kalandokba általában.

Az első olyan forma, amit már regénynek nevezték, az a középkorban népszerű lovagregény, ezeknek a hősei idealizált jellemű emberek, lényegében nem valódi személyek.

A 16. századi Spanyolországban jött létre a pikareszk regény, vagy csavargóregény, ezek többségének színhelye az alvilág, a kalandok láncszerűen vannak összekapcsolva, és jellemfejlődés nincs. Ezek a regények nagy hatással voltak a mai regényekre, fordulatos történetvezetés és csavaros kalandok jellemzik, amely módszerek ma is kedveltek a regényírók között.

A 18. században sok új regénytípus jön létre, mint például a szentimentális regény, aminek jellegzetessége például a levélforma, az érzelmek részletes kifejtése. Szintén a 18. században jelenik meg az úgynevezett fejlődés regény is. Ez a regénytípus olyan események sorából építi cselekményét, amelyek a hős fejlődésében, egyéniségének kialakulásában lényeges szerepet játszottak. Ennek a típusnak másik fajtája a nevelődési vagy nevelési regény, amely a pedagógus szerepét, az ő ösztönzésének eredményeit, tényezőit állítja előtérbe.

A romantika a történelmi regényt emelte piedesztálra, amelynek első és legismertebb képviselője Walter Scott volt. Regényeiben (pl. *Ivanhoe*) fiktív szereplők élnek valós történelmi közegben. Később ezt az irányt folytatta többek közt Flaubert, Tolsztoj vagy Jókai. A történelmi regény egyik sajátos formája az életrajzi regény, ahol egy valódi történelmi személy életútja kerül regényes feldolgozásra (pl. Móricz Zsigmond: *Erdély*). (Király-Szerdahelyi, 1996)

A 19. században jelennek meg a realista regények, melyekben a szerző a saját társadalmát, reálisan, az adott kornak megfelelően ábrázolta. A regénytípus elindítójának Stendhalt tartják, továbbá jeles képviselői még Balzac, Flaubert és Dosztojevszkij. A

karrier-regény a realista epika jellemző műfaji változata: ami a feltörekvő fiatalok érvényesülésének történeteit ábrázolja, s ilyen módon a fejlődésregény egyik változatának is tekinthető. Ebben a korban teremti meg Balzac a regényciklust, ami több regény egy témában, más történetekkel, de azonos főbb szereplőkkel

A családregegy egy család több tagjának történetét feldolgozó regény, vagy regények sorozata.

A személyiség irodalmi kiteljesedésének egyik jelentős képződménye a tudatregény megjelenése. Ennek fő tárgya nem a külső történések, hanem a belső érzések, a főhős és a szereplők tudata, érzései.

A magyar irodalomban is sok regény született ezekben a műfajokban. A magyar regény egyik jelentős képviselője Rejtő Jenő, kinek alkotásai nagy hatással voltak a magyar olvasókra, regényei pedig mindig is nagy népszerűségnek örvendtek, és ez azóta is változatlan. Munkámban az ő regényeivel foglalkozom, ezen belül is a Légiós-regényekkel, ehhez azonban úgy vélem fontos közelebbről is megnéznünk, ki is volt valójában P. Howard, avagy Rejtő Jenő.

III. REJTŐ JENŐ ÉLETE ÉS REGÉNYEI

Ebben a fejezetben Rejtő Jenő életét és munkásságát foglalom össze. Ebben két fő forrás volt segítségemre: Hegedűs Géza: A magyar irodalom arcképcsarnoka, és egy internetes forrás – Harmath Árpád Péter: Rejtő Jenő, a légiós- és ponyvaregények koronázatlan királya.

Rejtő Jenő 1905. március 29-én született Budapesten, egy zsidó család harmadik gyermekeként, Reich Jenő néven. Az írónak két bátyja volt, Reich Lajos és Reich Gyula. Édesapja Reich Áron, kereskedő, édesanyja Wolf Ilona. Írói neve a Rejtő, saját választása volt, ám hivatalosan sosem magyarosította a nevét. Elemi iskoláit a Kertész utcai községi Polgári Fiúiskolában végezte. Ezután kereskedelmi iskolába került, bár hamar kirúgták, amiért antiszemita megjegyzései miatt megütötte egy tanárát. Így sem szakmát, sem érettségit nem szerzett. Megismerkedik Rózsa Jenő bokszolóval, az ő hatására később ökölvívó-edzésekre is eljár.

Később, 19 éves kora körül színésznek tanult, ám nem élt meg nagy sikereket, csak átlagos teljesítményt nyújtott, és leginkább statisztaként alkalmazták csak. Később kapott nagyobb szerepeket is, de sosem volt sikerélménye, és nem volt elégedett saját teljesítményével. Később aztán innen is kirúgják. (Harmath, 2019)

Az 1924–27 közötti esztendőkről keveset tudunk, nagy valószínűséggel Rejtő ekkoriban nem igen tesz semmit sem, nem dolgozik, nem tanul, jórészt szülei tartják el. 1927-ben riporternek jelentkezik, ami nem sikerül neki, az állást nem kapja meg, viszont ebből az időből származik egyetlen ismert önéletrajza, ami tele van csúsztatásokkal.

Nemsokára útnak indul, és bejár rengeteg nagyvárost, több országba ellátogat, köztük Németország, Franciaország, Svájc, Ausztria és még egy kis időre Észak-Afrikába is, ám a legenda ellenére sem itt, sem máshol nem lép be az Idegenlégióba. Alkalmi munkákból él, és az a terve, hogy kitanulja a rendezői szakmát, hogy aztán színházban dolgozhasson, de végül nem sikerül, nem tetszik neki a gyakornoki állás, nincs kedve tanulni.

1930-ban tér vissza külföldi körútjáról, és megjelenik a Nagykörút című bulvárlap az ő szerkesztésében, de az csak egyetlen számot ér meg, és alapvetően hanyagul szerkesztett, még oldalszámozása sincs. A kiadott bulvárlap pletykákkal van tele a pesti éjszakai élet alakjairól, celebekről ír, de egy miniregényt is közöl benne. (Harmath, 2019)

1931-ben több lap is a halálhírét kelti, azt írják, hogy öngyilkos lett, ez persze nem volt igaz, de elképzelhető, hogy a céljuk az volt, hogy így tegyék népszerűbbé Rejtőt.

Jóbarátja Karinthy Frigyes is ír róla, azt kéri jöjjön haza. A két író egyébként nagyon szoros barátságot ápolt egészen Rejtő haláláig.

1932-től aktívan működik a Pesti közéletben, mint kabarészerző, főként Nádasdi László barátjával, aki fő szerzőtársa lesz.

Sikeres színpadi szerzővé válik, tréfás és komolyabb műveket egyaránt ír, persze többnyire inkább bohózatokat, kabarékat. darabjait rengeteg alkalommal játsszák, és nagy népszerűségnek örvend. A zsidótörvények miatt sokszor csak bedolgozik pályatársainál, és sok művet mások neve alatt ír meg így.

A színpadi darabjai mellett elkezdett regényeket, kisponyvákat írni saját nevén. Első ilyen alkotása A párisi front. Aktívan ír 1932-től, aztán a Világvárosi Regények sorozatában 20 kisponyvát közöl 1934-1940 között. Utolsó kiadott regénye 1942-ben jelent meg A detektív, a cowboy, és a légió.

1936-ban kerül kapcsolatba a Nova kiadóval. 1936-ban és 1938-ban műfordításokat és regényeket is egyaránt közöl A Nova kalandos regényei sorozatban. Innen származnak legismertebb regényei, amiket főként P. Howard álnéven közöl, bár azért csalódott, hogy a saját nevén nem ismerik el, mert a magyar olvasók jobban kedvelik a külföldi szerzőket, és előfordul, hogy őt saját nevén P. Howard fordítójaként említik. (Hegedűs, 1995)

Később szakít a Nova kiadóval, és mindig máshol publikál, utolsó könyve megjelenését már nem éri meg. Az utolsó 1-2 évben szerez csak tudomást a nagydíjazásról, hogy P. Howard nem más mint Rejtő Jenő, ezt akkor igazi szenzációként hozta le a sajtó.

Rejtő egyébként nagyon produktív volt, és meglehetősen gyorsan írt, és nagyon alaposan dolgozott. Gyakran teljes éjszakákat dolgozott át, keveset aludt, ám rengeteget kávézott és dohányzott. 1942-ben a sajtóban adnak hangot annak, hogy Rejtő, noha zsidó származású, mégsem kapott még munkaszolgálati behívót, aztán ennek és az egyre romló helyzetnek köszönhetően meg is kapta behívóját. A munkatábor hamar legyűrte a szervezetét, így 1943-ban újév napján halt meg. (Hegedűs, 1995)

Rejtő regényei nagy népszerűségnek örvendenek a mai napig is, és talán az egyetlen ponyvaíró akit a kritikusok is elismertek, és akit az irodalomtörténet értékel, bár sajnos csak halála után.

Rejtő Jenő nagyon sokat írt, és nagyon aktívan, rengeteg alkotásából nagyon sok került valamilyen formában feldolgozásra. Több alkotásából készült film, színdarab, hangoskönyvek, és képregények is.

A feldolgozások közül a regényeiből készült képregényekkel foglalkozom részletesebben. A képregények gyökerei régre nyúlnak vissza, és noha Magyarországon fiatal műfaj, már nagyon régóta jelen vannak világunkban.

IV. A KÉPREGÉNY. A KÉPREGÉNYEK TÖRTÉNETE

A képregény az irodalom és a képzőművészet sajátos keveréke, egymást követő képek, rajzok sorával történeteket mesél el. Mostanra nagyon népszerű műfaj lett belőle, azonban sokkal régebb óta jelen van, mint amióta képregénynek hívják hiszen már az ókorban is népszerű szokás volt képekkel történeteket mesélni. (Mccloud, 2007)

A mai értelemben vett képregény fiatal, a 19. század végén jelent meg az Egyesült Államokban. Korábban is születtek már hasonló alkotások, a 17.-18. században csak akkor még sokkal több szöveggel, ez azért is nagy és lényeges különbség, mivel a mostani képregények inkább kevés szöveget tartalmaznak, azokat is szövegbuborékokban, és több képet tartalmaznak, mint ezek a korai alkotások.

A magyar képregény elnevezés először 1938-ban bukkant fel a *Képes Regények* sorozattal. Ezekben a zsebkönyvekben ismert amerikai képregények voltak alaposan átdolgozott formában. A szövegbuborékok eltűntek, és sokkal több lett a narrátori szöveg, és még a képeket is átszerkesztették, így ezeknek lényegében már kevés köze volt a képregényekhez. A képregény elnevezés később válik elterjedtté, ekkor már a képregény elnevezést azokra az alkotásokra használják, melyre mi is most, a 21. században.

4.1 A képregények fajtái

Angolul a képregényt *comics*-nak nevezik, ami azt jelenti: „vicces”, hiszen a korai amerikai képtörténetek a humorra építettek, viccesek voltak, és nem próbáltak drámai történeteket elmesélni velük. Az amerikai képregénynek két fajtája van. Az egyik ilyen a képsor, ez általában három vagy öt képből álló, csattanóval véget érő rövid történet: ez angolul *comic strip* (vicces csík), ami rovatokban, újságokban jelenik meg. Ennek magyar megfelelőjeként általában a képsor elnevezést alkalmazzuk. A másik a *comic book* (képregény könyv), általában hosszabb, húsz-harminc oldalas füzetekben megjelenő történetek, ilyen füzetek a legismertebb mai képregények is. (Maksa, 2010)

Most nézzük meg a hozzánk helyileg közelebbi változatot, vagyis az európai képregényt. Az európai képregény a megjelenésekor heti vagy havi rendszerességgű lapokban, újságokban jelent meg, több hős, képregényes figura történeteit is bemutatták néhány oldalon. Később ezek eltűnnek, és megjelennek a képregény albumok, melyek hosszabb terjedelemben, negyven-hetven oldalon keresztül mutatják be történeteiket, melyek mostmár nem több különálló figura történeteit mutatják be, hanem kizárólag egy főhőssel foglalkoznak. Ezek már nem az újságokban, hanem külön kiadásként jelennek

meg kemény fedeles bortóval.

A francia képregény neve *bande dessinée*, vagy röviden BD (jelentése „rajzolt csík”). A hollandé *stripverhaal* (jelentése „csíktörténet”). Az olasz *fumetti* (jelentése „füstöcske”, ez a szóbuborékokra utal). A spanyol *tebeo* (az első spanyol képregényújság a TBO címéből), vagy *historieta* (jelentése „történetecske”).

A képregény harmadik, sajátos típusa a *manga* (japánul azt jelenti szeszélyes képek), a modern karikatúrák és a japán festészet ötvözete. (Maksa,2010)

A *manga* szó egy gyűjtőfogalom is, ami lényegében képregényt jelent, és így nevezik az összes képregényt, ami Japánban készül. Igaz, hogy ezt a szót hallva valószínűleg legtöbben nagy szemű karakterekre gondolnak. A japán képregények elég régóta jelen vannak, eredetük a 12. századig vezethető vissza. Ekkor kezdtek történeteket mesélő tekercseket készíteni, és a képek mellé szöveget is írtak. A modern *manga* stílusa azonban jóval később, a II. világháború eseményei után alakult ki. (Maksa, 2010)

4.2 A képregények kialakulásának általános története

A képregény történetének meghatározó alakjai közé tartozik a svájci Rodolphe Töpffer, a német Wilhelm Busch, a francia Georges („Christophe”) Colomb és a brazil Angelo Agostini. Kiemelkedő fordulópontot jelentett Wilhelm Busch munkássága, aki 1844-ben a müncheni *Fliegende Blätter* című lapban nemcsak karikatúrákat, hanem narratívával rendelkező képsorokat is közölt. Tudatosan alkalmazta a képregény lehetőségeit: a humoros illusztrációkat helyzetkomikummal és vizuális poénokkal ötvözte. Leghíresebb alkotása az 1865-ös *Max és Móric*. 1884-ben Angliában megjelent az *Ally Sloper's Half Holiday*, az első rendszeresen megjelenő képregénymagazin, amely egy visszatérő szereplő történetét követte. (Vincze, 2022, 25-26. old.)

A képregény igazi tömegkulturális jelenséggé a szuperhősök megjelenésével vált. 1938-ban két ohio-i fiatal, Jerry Siegel és Joe Shuster alkotta meg a rendkívüli képességekkel rendelkező Supermant, aki az *Action Comics* hasábjain debütált. Superman lett a szuperhősműfaj prototípusa, és évtizedeken át meghatározó szereplője maradt a képregényvilágnak. Számos tudományos munka foglalkozott a karakterével és az őt követő több száz hasonló hőssel. Superman máig ismert alak, nevét és megjelenését a képregények világát kevésbé ismerők is azonnal felismerik.

A harmincas évek végén további ikonikus figurák születtek, például Batman (Bob Kane) és Captain Marvel (C. C. Beck). A második világháború idején a szuperhősök szimbolikus harcba bocsátkoztak a tengelyhatalmak ellen, Amerika Kapitány például magát

Hitlert is legyőzte. A nyomdatechnika fejlődésének köszönhetően 1897-ben, a *Journal of America* oldalain jelent meg Rudolf Dirks *A Katzenjammer Kölyök* sorozata az első színes képregényként. Ezt követően a sajtó egyre nagyobb érdeklődést mutatott a képregény iránt, különféle témákban és formátumokban. A humor továbbra is domináns eleme maradt a műfajnak.

Winsor McCay *Kicsi Nemo Álomországban* című sorozata (1905–1911) nemcsak szórakoztatott, hanem új narratív technikákkal is kísérletezett. A történet folytatásokban jelent meg, ami új struktúrát adott a képregényeknek.

Az 1950-es évek képregényei egyre több erőszakot, szexualitást, horror- és boszorkánytémát dolgoztak fel. Ez társadalmi ellenreakciót váltott ki: mozgalmak indultak a fiatalok „romlásának” megakadályozására. Létrejött a Comics Code Authority, amely szigorúan szabályozta a képregények tartalmát. Egyes városokban betiltották a terjesztésüket, sőt, nyilvános égetéseket is rendeztek. Számos kiadó csődbe ment, és úgy tűnt, hogy a képregényipar összeomlik. (Jacobs–Jones, 1985)

A műfaj újjáéledése Charles M. Schulz *Peanuts* sorozatához, illetve René Goscinny és Albert Uderzo *Astérix*-éhez köthető. Utóbbi a francia *Pilote* magazinban jelent meg, rendkívüli sikerrel. A hatvanas évek legnagyobb dobása azonban kétségtelenül Stan Lee és Jack Kirby *Pókembere* volt.

Az amerikai képregények története több korszakra osztható: legismertebbek az arany- és ezüstkort, de a szakirodalom megemlíti az atomkort, bronzkort és a modern időszakot is. Az aranykort a képregények történetének egyik legmeghatározóbb időszakaként tartják számon, amely az 1930-as években vette kezdetét, és egészen az 1940-es évek végéig tartott. Ebben az időszakban vált igazán népszerűvé a képregény mint műfaj, és ekkor jelentek meg azok az alapvető szuperhősfigurák, amelyek a mai napig meghatározzák a műfajt. Ugyanebben az időben szilárdultak meg a képregény formai jellemzői is.

A legtöbb rajongó és kutató egyetért abban, hogy az aranykor 1938-ban kezdődött, amikor Superman először tűnt fel az Action Comics első számában, a DC Comics kiadásában. Vannak azonban eltérő nézetek is: például a The Golden Age Quarterly, amely az Overstreet Comic Book Price Guide mellékleteként jelent meg, 1933-at jelöli meg kezdőpontként, mivel akkor adták ki az első önálló képregényfüzeteket – előtte a képregények csak újságcsíkok formájában léteztek. Más történészek, például Roger Sabin a Comics, Comix and Graphic Novels című könyvében 1935-re teszi az aranykor kezdetét, amikor a DC elődje, a National Allied Publications megjelentette a New Fun: The Big Comic

Magazine első számát. Mindenesetre Superman volt az első igazi szuperhős, és az ő feltűnése nyitotta meg az utat a műfaj klasszikus karakterei előtt – ez a trend egészen a negyvenes évek végéig uralta a piacot.

1939 és 1941 között a DC leányvállalata, az All-American Comics olyan ikonikus hősöket teremtett meg, mint Batman, Robin, Wonder Woman, Flash, Zöld Lámpás, Atom, Sólyom és Aquaman. Az 1940-es években a Timely Comics (a későbbi Marvel) milliós példányszámban adott el képregényeket, olyan hősökkel, mint a Fáklya, a Torpedó vagy Amerika Kapitány.

Habár ma már a DC és a Marvel (korábban Timely) karakterei a legismertebbek, a '40-es évek legnépszerűbb szuperhőse valójában a Fawcett Comics által kiadott Csodakapitány volt. A Wizard magazin egyik számában Ben Morse megemlíti, hogy 1940-ben a Captain Marvel Adventures című sorozat egyes számaiból 1,4 millió példányt is eladtak, megelőzve ezzel Superman népszerűségét is.

Ebben az időszakban más műfajú képregények is népszerűek voltak: a Plastic Man (Quality Comics), illetve Will Eisner The Spirit című sorozata, amely újságokban jelent meg folytatásokban, szintén nagy közönséget vonzott.

A második világháború komoly hatással volt a képregényekre: a szuperhősök történetei különösen keresettek lettek, mivel olcsó, szórakoztató olvasmányként szolgáltak, amelyekben mindig a jó győzedelmeskedett. Gyakran szerepeltek a borítókön olyan jelenetek, ahol hőseink Adolf Hitlert vagy karikatúraszerű japán katonákat győztek le, ezzel is erősítve a hazafias üzenetet.

Bár az aranykort leginkább a szuperhősök megjelenése jellemzi, más műfajok is teret nyertek. Különösen a Dell Comics jeleskedett a humoros, western, romantikus és dzsungeltémájú képregények kiadásában. Ők szerezték meg a Walt Disney figurák képregényesítésének jogát, így többek közt Mickey egér, Donald kacsa, Roy Rogers és Tarzan is szerepeltek a kiadványaikban. A Dell Comics rendszeresen milliós eladást produkált, és olyan alkotókat alkalmazott, mint Carl Barks, aki Donald kacsa történeteivel szerzett hírnevet. Emellett az Archie Comics is fontos szerepet játszott tinédzser témájú és humoros képregények bevezetésében.

Az ezüstkor, amelyet nagyjából 1956-tól az 1970-es évekig tartó időszakra datálnak, a képregényművészet megújulását és kereskedelmi fellendülését hozta. Ezt az aranykort és a rövid atomkort követő szakaszt a bronz- és modern kor követte. Az ezüstkor meghatározó alkotói közé tartozott Stan Lee, Denny O'Neil, valamint Jack Kirby és Neal Adams, akik jelentős hatást gyakoroltak a műfajra.

A második világháború utáni időszakban a szuperhős-képregények népszerűsége megcsappant, részben azért, mert a társadalom a fiatalkorú bűnözés növekedését is ezek rováására írta. 1954-ben létrejött a Comics Code Authority, amely szigorú szabályozásokkal próbálta megszelídíteni a képregényeket. Ennek következményeként a szuperhős műfaj újjászületett: a DC Comics sorra indította újra karaktereit, majd 1961-ben a Marvel Comics is belépett a versenybe a Fantastic Four első számának kiadásával, amely mérföldkőnek számított. Az ezüstkor az egyik legkedveltebb korszak lett a gyűjtők körében, részben azért is, mert ekkor született meg a barátságos Pókember figurája is.

Az ezüstkor egyik fő jellemzője volt, hogy a szuperhősök ábrázolása komplexebbé vált: a tudományos fantasztikum egyre inkább háttérbe szorította a korábbi mitológiai vagy mágikus elemeket. A DC Comics 1955 és 1960 között módszeresen modernizálta hőseit, míg a Marvel a karakterek mélyebb kidolgozásával és emberibb történeteivel aratott sikert.

V. A KÉPREGÉNYEK HATÁSA A TÁRSADALOMRA

A múlt embere, az ősemberek vagy ókori civilizációk lakói, történelmüket, mítoszaikat képekben mesélték el: barlangrajzokon, falakon vagy tekercseken. Ezek az ábrázolások legendákat és eseményeket örökítettek meg. A mai képregények ehhez hasonlóan napjaink „mítoszai”, melyeket a jövő generációi talán ugyanúgy fognak szemlélni, mint ahogy mi tekintünk a régmúlt rajzaira. Ugyanakkor nem a fantasztikus képességekkel rendelkező szereplők jelentik a lényegét, hanem az a társadalmi kritika, amit ezek a történetek közvetítenek – tükröt tartva az olvasók elé.

Magyarországon már régóta jelen van a képregény, mint a fogyasztói társadalom egyik sajátos terméke. Képregények korábban is léteztek hazánkban, sokan olvashatták őket rendszeresen, akár hetente megjelenő oldalakon keresztül. A jugoszláv Novi Sad kiadó, majd később a Táltos kiadó révén szórakoztató, elsősorban gyermekeknek szánt történetek is napvilágot láttak. Az akkori képregények gyakran klasszikus irodalmi művek vizuális feldolgozásai voltak, ám ezen keresztül a hagyományos képregények is teret nyerhettek. Manapság szinte minden gyerek vagy lelkes gyűjtő polcán ott sorakoznak azok a magyar nyelvű képregények, amelyek korábban csak idegen nyelven voltak elérhetők, például a Superman, Pókember, Batman, Vasember vagy az X-Men, mind csak angol nyelven volt olvasható.

A képregények világa gyakran mélyen foglalkozik társadalmi kérdésekkel, és nem ritkán reflektál a modern világ kihívásaira. A fogyasztói társadalom problémái, dilemmái gyakran jelennek meg ezekben a történetekben – néha szimbolikusan, máskor kifejezetten direkten, egy különleges, fantáziadús közegen keresztül. Már régen túlléptünk azon a korszakon, amikor a képregények csak az újságok alján kaptak helyet – mára önálló, kidolgozott világokat alkotnak, amelyek gyakran társadalomkritikus hangvételűek.

Számos visszaemlékezés szól arról, milyen jelentős hatással voltak ezek a történetek a második világháborúban harcoló katonákra. Különösen népszerű volt számukra Superman, a sérthetetlen, idegen világból származó szuperlény története. Ez persze kivételes példa – a legtöbb képregény nem vált ki ilyen közvetlen hatást, inkább a mindennapok színesítésére szolgál. Ami igazán érdekes, az az, hogyan tükröződnek ezekben a háborús hősokról szóló képregényekben az adott kor társadalmi sajátosságai.

Az 1970-es években kibontakozó gazdasági válság erőteljesen megrendítette az amerikai társadalom addigi önképét. A korábbi magabiztosság eltűnt, és vele együtt az

erkölcsi bizonyosság is megingott. Ez a változás nem feltétlenül negatív: az értékrend átalakulása új lehetőségeket is hozott. A képregények világa is reagált ezekre a változásokra: megjelentek az antihősök és a szürkébb, árnyaltabb karakterek, akik gyakran nem tisztán jó vagy rossz oldalhoz tartoztak. A hagyományos hősökhöz képest ezek a szereplők új színezetet adtak a műfajnak, mint például az X-Men sorozatban szereplő Magneto karaktere és még sokan mások.

VI. A KÉPREGÉNYEK MEGJELENÉSE MAGYARORSZÁGON

A képregény mint médium sokféle helyre sorolható. Magyarországon, mint önálló médium még nem ismerték el, persze már majdnem teljesértékű, és mostanában sokat foglalkoznak a műfajjal, de korábban inkább a regényhez sorolták. Ez persze leginkább azért volt így, mert Magyarországon az első képregények irodalmi művek átdolgozásai voltak. Az első képes alkotások jóformán szöveget se tartalmaztak, és nem volt céljuk a komolyság, hiszen ezek túlnyomórészt karikatúrák voltak. (Vincze, 2022)

A képregények helyzete eleinte nem volt könnyű. Nem volt túl nagy rajongótábora Magyarországon, és nem sok fogyott a boltokból. Aztán a képregényfilmek berobbanásával ez megváltozott, a képregényfigurák nagy kedvencek lettek, de ténylegesen mégsem olvastak sokkal többen képregényt.

A képregényt nem mindig ismerték el, és még sokan most sem ismerik el önálló médiumként, más médiumok alváltozataként tartják számon, főként amiatt, mert több műfajhoz tartozik egyszerre, hiszen szöveget, rajzokat egyaránt használ. Viszont a képregény egymaga, szöveg nélkül is megállja a helyét, és egyedisége különbözővé teszi a többi médiumtól, ez teszi önálló médiummá. (Dunai, 2013)

6.1 A képregények médianarratológiai megközelítése

A képregények egyik kevésbé elismert aspektusa, ami sokáig akadályozta, hogy önálló médiumként kezeljék őket, az volt, hogy médianarratológiai szempontból leginkább csak az ismeretterjesztő funkciójukat fogadták el.

Habár maga az „irodalmi” csengésű elnevezés – képregény – pontatlan, és nem fedti teljesen a médium természetét, nehéz lenne egy minden szempontból megfelelő, új kifejezést találni helyette. Az első képregényalkotók is gyakran irodalmi műként tekintettek munkáikra, míg a modern szakirodalomban inkább mint „narratív médium” jelenik meg. A túlzott irodalmi párhuzam azonban veszélyeztetheti a képregény önálló státuszát, mivel az irodalomhoz való túl szoros kötés csökkentheti médiumként való függetlenségét. Másrészt, ha a történetmesélő, narratív jellegét kérdőjelezzük meg, fennáll a veszélye, hogy pusztán a képzőművészet alá soroljuk be a képregényt. Ezért nem véletlen, hogy a médianarratológiai megközelítések sokkal inkább a fotóval vagy filmmel rokonítják, mintsem a hagyományos irodalommal vagy a képzőművészettel.

Végül soron azonban megállapították, hogy a képregény önálló médiumként is

működőképes műfaj. A legfőbb érv e mellett az, hogy, ellentétben a mozgóképes művekkel, a képregények esetében a befogadás időtartamát nem előre meghatározott, az olvasótól függ. (Maksa, 2007)

6.2 A képregények fogadtatása Magyarországon

Magyarországon az első képregények már az első világháború idején megjelentek, de ahogyan jöttek úgy el is tűntek, hiszen ezek többnyire zsidó tulajdonosok kezén voltak, és ilyesmi akkor a zsidótörvények miatt nem volt megengedett (Weszely, 2007)

A szocializmus időszaka alatt a képregény műfaja hivatalosan tiltott volt Magyarországon, és csak a politikai enyhülés időszakában sikerült ezt a tilalmat fokozatosan feloldani, elsősorban Cs. Horváth Tibor tevékenységének köszönhetően. 1957-ben jelent meg az első valódi magyar képregény, a Winnetou, és ugyanebben az évben indult útjára a Füles magazin is. Természetesen ezek a kezdeti engedmények szigorú feltételekhez kötődtek: kizárólag olyan képregények kerülhettek nyomtatásba, amelyek irodalmi művek adaptációi voltak. Ezek célja nem önálló művészi kifejezés, hanem elsősorban a szórakoztatás és az eredeti alkotások népszerűsítése volt. (Weszely, 2007)

A képregény tehát ebben az időszakban nem rendelkezett autonómiával, önálló médiumként nem volt jelen, és ebből fakadóan a társadalomkritikai, reflexív funkciója is hiányzott, ellentétben az amerikai képregény vagy a japán manga műfajával. (Kiss, 2005)

A képregényalkotók nem hozhattak létre saját, eredeti történeteket, munkáik gyakorlatilag a népművelés eszközei voltak, amelyek alá voltak rendelve az irodalomnak, a filmnek vagy az újságírásnak. Így a magyar képregény sokáig nem tudott független identitást kialakítani. Ez azonban nem jelenti azt, hogy kudarcot vallott volna: számos olvasó, aki ezeken a történeteken nőtt fel, a mai napig nosztalgiával tekint vissza az akkori alkotásokra, mivel számukra Dobó István vagy Fülig Jimmy a kedvenc képregényhősök közé tartoznak.

Amikor végül engedélyezték a külföldi, főként európai képregények terjesztését, egy új generáció nőtt fel ezeken az olvasmányokon. A nyolcvanas években hatalmas népszerűség övezte a képregényeket: számos kiadvány jelent meg, és a standokon már ott sorakoztak a Batman, Superman, Pókember vagy éppen Garfield történeteit tartalmazó füzetek. Ezek a képregények nem csupán szórakoztató tartalmat kínáltak, hanem társadalmi kérdésekre, mindennapi problémákra is reflektáltak, mint például az előítéletek, a kábítószer-fogyasztás vagy a terrorizmus kérdéseire. Ilyen mélyebb tartalmak korábban hiányoztak a hazai képregényekből.

Ez az új megközelítés nemcsak az olvasási élményt változtatta meg, hanem a hozzáállást is: egyre többen ismerték fel, hogy a képregények kiválóan alkalmasak társadalmi eseményekre és problémákra való reagálásra, kritikai reflexióra.

A rendszerváltást követően újraindult a magyar képregénygyártás, ám a korábbi érdeklődés már nem tért vissza a korlátlan hozzáférhetőség korszakában. A frissen megszerzett szabadság és az információs dömping elterelte az olvasók figyelmét, így a képregények iránti kereslet csökkent. Napjainkra a műfaj elsősorban egy kisebb, de elkötelezett olvasótábor érdeklődésére számíthat. Fontos azonban megjegyezni, hogy ez a réteg nem kizárólag a nyugati képregényeket részesíti előnyben: a hazai, irodalmi adaptációkra épülő képregényeknek is hűséges követői maradtak Magyarországon. (Vincze, 2022)

VII. A REJTŐ KÉPREGÉNYEK FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE

Az 1956-os forradalom után a Füles rejtvényújság – több más ifjúsági, kulturális és szórakoztató kiadvánnyal együtt kedvezményekben részesült, amelyek a képregények számára is előnyösek voltak. A pártállam ezeket a lapokat eszközként használta a lakosság figyelmének elterelésére és megnyugtatóására. A Füles hasábjain a közönség rejtvényeket, képregényeket, illetve bulvár témákat is olvashatott. A képregények már az első számtól kezdve az újság szerves részét képezték, például Az indiánfőnök című regény képregényváltozata is megjelent. A történet szövegét Cs. Horváth Tibor írta, míg az illusztrációkat Korcsmáros Pál készítette.

A Füles hamar népszerűsége tett szert, részben a képregényeknek köszönhetően, amelyek gyakran klasszikus irodalmi művek adaptációi voltak, és így hozzájárultak az olvasók kulturális fejlődéséhez. Ebben jelentek meg az első Rejtő-képregények is. A Szőke ciklon olyan nagy sikert aratott, hogy egy egész Rejtő-sorozat indult útjára. Az első ilyen a 14 karátos autó volt, amely 18 epizódból állt, és hetente jelent meg, három oldalt elfoglalva a Fülesben. Az 1963 és 1974 közötti változatok között számos különbség figyelhető meg, jelezve a művészi és szerkesztési fejlődést.

Mindkét változat a Fülesben, folytatásokban látott napvilágot, ezért önálló műként való értelmezésük nem volt lehetséges. Később, az 1980-as években ezek a képregények már önálló füzetek és albumok formájában is megjelentek, és ugyancsak népszerűek voltak, nagy példányszámban keltek el. (Sári, 2017)

2002-ben Korcsmáros Gábor megalapította a Képes Kiadót, amely nevét nagyapjáról, Képes Gézáról kapta. A 14 karátos autó képregény az eredeti megjelenés idején is nagy sikert aratott, amelyben Korcsmáros Pál és Cs. Horváth Tibor együttműködése meghatározó szerepet játszott. A 2005-ös újrakiadás célja az volt, hogy tisztelegjenek Korcsmáros Pál és Rejtő Jenő előtt.

A képregény négy kiadása között sok szembetűnő különbség van. Az újabb változatok gyakran eltérnek az előzőektől, akár teljes képkockák is hiányozhatnak. Például Cs. Horváth Tibor az 1963-as változatban a főhős nevét Gorcsev Ivánról Fülíg Jimmyre cserélte, mivel az előbbi túl oroszosan csengett – ez a későbbi verziókban vissza lett változtatva. (Szabó–Gombos, 2005)

A különböző verziók másként használják a képregények tipikus elemeit: például a képkockák elrendezését, a szövegbuborékokat, a keretezést. Az 1963-as változat jellemzője

a kétosztatú oldalelrendezés, míg 1974-ben már háromosztatú struktúra figyelhető meg. Az önálló füzetek általában ezt a háromosztatú rendszert követik, viszont a 2005-ös színes kiadás visszatért a kétosztatú elrendezéshez. Néhol egy-egy képkocka egy teljes oldalt is kitölt, ezzel hangsúlyozva az adott jelenet jelentőségét. A keretek formáját bátrabban használták a 2005-ös alkotók, míg a korábbi kiadásokban többnyire szabályos téglalapokat vagy négyzeteket alkalmaztak.

A mozgás érzékeltetése kulcsfontosságú a képregényekben, hiszen a cselekmények vizuális dinamikáját ez adja. Egy ütés vagy zuhanás ábrázolása például a képkockák méretének változásával válik érzékletessé. Ezek az átmenetek nemcsak a tér, hanem az idő kezelésére is alkalmasak: egy képkocka feldolgozásának ideje függ annak tartalmától és szövegterheltségétől. A gyors párbeszédnek dinamikusabb hatást keltenek, míg a hosszú szövegek lassítják a történet folyását.

Különböző átmeneti formák is megfigyelhetők: cselekményről cselekményre, jelenetről jelenetre, vagy szereplőről szereplőre történő váltás. A jelenetváltásoknál gyakoriak a narrációs szövegdobozok, amelyek például így szólnak: „Pár órával később...” vagy „Eközben a város másik részén...”.

A szöveg elrendezése és típusa szintén fontos vizuális elem. A nyugati képregényekben gyakori a kézzel rajzolt, egyedi tipográfia, míg a korai magyar képregények többnyire nyomtatott, csupa nagybetűs szöveget használnak, ami kiabálás érzetét kelti. A 2005-ös verziókban már szabadabban bánnak a betűformákkal és szövegbuborékokkal. (Sári, 2017)

A gondolatbuborékokat is másként alkalmazzák a modern változatban: itt már felhőszerű alakban vezetik a karakterhez, és konkrét idézeteket vagy el nem mondott gondolatokat is közvetítenek. Álomjelenetek is megjelennek ezekben a buborékokban, néha képekkel kiegészítve, amit a korábbi verziók nem használtak.

A blokk-kommentárok, amelyek a szereplőktől független narratív szövegek, mindegyik kiadásban megtalálhatók, és segítik az idő- vagy helybeli ugrásokat áthidalni. (Szerényi, 2006)

A hangutánzó szavak, mint például „Paff” vagy „Bumm”, a képregények sajátos eszközei közé tartoznak, akárcsak a képkockák és buborékok. Ezek korábban ritkán jelentek meg, mivel kevés hely állt rendelkezésre, de a nagyobb formátumú, színes albumokban már használták őket. A 2005-ös kiadásban különösen hangsúlyos szerepet kapnak ezek az elemek, ami különösen indokolt Rejtő műveiben, hiszen azok gyakran tartalmaznak humoros, akciódús jeleneteket, amelyeket a hanghatások még életszerűbbé tesznek. (Sári, 2017)

VIII. REJTŐ JENŐ: A LÁTHATATLAN LÉGIÓ REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE

Rejtő Jenő: A láthatatlan légió című regénye 1939-ben jelent meg. A regény a Rejtő Jenőtől megszokott humorral átítatott történetet tár elénk.

A regény legfőbb szereplői:

- Sir Yolland – Angol gróf, a regény főhőse, aki egy hadsereget verbuvál, hogy szudánba mehessen
- Anna Morgenstern (aki Anna Elsworth, Anna Mildstone és Anette Lorion is) – Yolland utitársa, a nő, aki folyamatosan hazudik, a történet végére azonban egymásba szeretnek.
- Strudl úr – a kocsis
- Podvinec – az állítólagos marsall
- Félix Brommel – az állítólagos Durien százados
- Szokoloff – a rablóvezér, beépített katona

A regény cselekménye

A regény elején megtudhatjuk a kísérteties történetét a láthatatlan légiónak, amely a sivatagban menetel, néha-néha tűnik csak fel, teljes feketében, fekete lakk táska mindenkinél, egytől egyig napszemüveget viselnek mindannyian. Komplet kísértethistóriák övezik őket, velük riogatják egymást a légios katonák, és még a néger gyerekeket is velük rémisztgetik esténként. No de mi is ez a láthatatlan légió?

Sir Yolland Szudáni útja előtt azt a tanácsot kapja, hogy jobban teszi, ha felfegyverezett kísérettel indul el. A titkára meg is szervezi a sereget, tévedésből annak élére egy általa marsallnak vélt embert vesz fel. Ettől fogva el is indul a sereg verbuválása. Különlegességük az, hogy közülük senki sem katona. Összeáll a sereg, a felszerelés pedig korántsem a megszokott, mivel az egyenruhájuk egy gyászruha, és lila nadrágot viselnek, a gróf pedig bármilyen impozánsan fest is, egy tűzoltóparancsnoki egyenruhában vezeti katonáit. A gróf egy lovaskocsin utazik, bécsi kocsisa Strudl vezeti, aki nem tudja merre kell menni, nem igazán igazodik el a Szaharában. És mindennek tetejébe ott az a bizonyos nő, a világ legszebbje, akivel egyetlen gond van, hogy szemrebbenés nélkül hazudik, és lényegében minden nap más néven mutatkozik be, mint azelőtt. A lánynak hátsószándékai vannak természetesen, elloppja a gróf táskáját. Ez a hölgy különben igazából Livingstone úr lánya, aki a gróf úr ellensége. A kalamajkából végül mégis a gróf kerül ki győztesen, mivel

gyanútlanul, a legyőzöttség hitében megy vissza Marokkóba, és csak később derül ki, hogy épp így kerülte el, hogy Livingstone úr mindenki előtt lejárassa őt.

A gróf a történet végén Angliába utazik, hogy meglátogassa Livingstonet, és kérdőre vonja a lányát, hiszen neki sosem ártott. A lány elmondja, hogy azért gyűlölte csupán, mert tönkre akarta tenni az apját, de már szereti. Ez lett hát belőle. A gróf és a soknevű hölgy egymásra talált, a láthatatlan légio pedig feloszlott.

A láthatatlan légio című regényből, akárcsak sok más Rejtő regényből is, Korcsmáros Pál és Cs. Horváth Tibor készített képregény változatot 1969-ben. A képregény 16 fejezetből áll, 48 oldal terjedelmű, és 220 képkockát tartalmaz.

A regényből színes képregény is készült, ám munkám készítése során ez nem volt elérhető számomra, így csak megemlítem. A színes képregény 2012-ben készült Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt feldolgozásában.

A regény és a képregény összehasonlítása során azt vettem észre, hogy a képregény különösebb módon nem változtat a regény történésein, viszont néhány helyen egyszerűsít, rövidít. Aztis megfigyeltem, hogy az általam vizsgált képregények közül ez a képregény használja képkockáin a legtöbb szöveget, ami azért néha elég zavaró tud lenni, de azt is fontosnak tartom azért elmondani, hogy a képek itt is sokszor segítenek a történet színezésében. Az említett észrevételek mindegyikére szeretnék példát felmutatni, úgyhogy először azt szemléltetném, ahol a képregény rajzai színezik a történetet és még szórakoztatóbbá teszik a történetet, a megértést is segítik. Ezt az összehasonlítást az alábbi regényrészlet felhasználásával szeretném szemléltetni:

„Kegyetlen őrmesterek ha eltűnnek, akkor tudja minden katona, hogy a Láthatatlan Légióba kellett állniuk. Ez úgy történik, hogy éjszaka (de csak a száraz évszak kezdetén, amikor annyit villan az ég, és sohasem dörög) a kegyetlenkedő altisztnél megjelenik egy közlegény. Krétafehér az arca és uniformisa szénfekete. Szeme nincs, csak az üreg bámul úgy, mintha látna belőle. Hosszú sárga ujjai között egy pergamen parancsot ad át, amelyben ez áll:

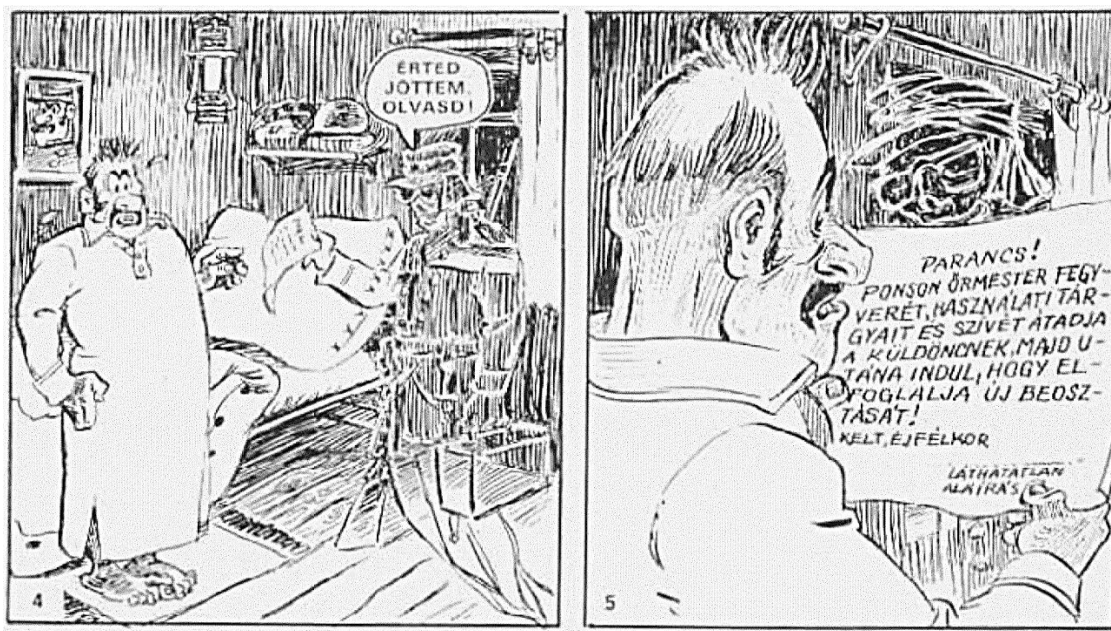
X. Y... a ...-ik század őrmestere nyomban beöltözik új egyenruhájába, elfoglalja beosztását a Láthatatlan Légióban, ahol a nevezett altiszt nyomban útnak indul, fegyverét, tárgyait és a szívét kiszolgáltatja a küldöncnek. Kelt éjfél után, a világhadsereg főparancsnokságán.

Láthatatlan aláírás

Az őrmester már jól tudja, miről van szó, ellenkezés nélkül átadja a kardját, kabátot cserél, és csak egy nyilallás jelzi, hogy eddigi zubbonyával együtt a szívét is levetette, mert hozzá volt nőve a régi uniformishoz. Felveszi a fekete kabátot, a legionárius előírászerű, katonás

tisztelettel félreáll, utat nyit az őrmesternek és ez megy le az erődből. Már nem dobog benne semmi. A kapu magától kitarul, és az éjszakai sivatagban par fils de quatre oszlopba fejlődve dermedten áll a kísértetlégió!” (A láthatatlan légió, 1-2. old.)

A fenti részleten a légiósok épp a láthatatlan légió kísértethistóriáját osztják meg egymással, ami így is elég hatásosan érzékelteti, milyen hátborzongató is ez a bizonyos láthatatlan légió. Ezt a képregény megtoldja a képek használatával, ami tovább fokozza a szöveg hangulatát, hatását:

1. kép: Részlet A láthatatlan légió képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1969.

A fenti kép még annak ellenére is jól bemutatja a kísérteties jelenetet, hogy nem használ színeket, és a történetmesélésnek ez a módja, véleményem szerint, sokkal izgalmasabbá teszi az olvasó számára a történetet.

A másik példa, amit már említettem, és szemléltetni szeretnék, az a szöveghasználat a képeken, ami e képregény esetében, a történet majdnem egészében jellemzően sok szöveget jelent. A Cs. Horváth – Korcsmáros féle képregények esetében egyébként is gyakran előfordul, hogy a szöveg mennyisége miatt a képek kevésbé tudnak érvényesülni, azonban az általam jelenleg vizsgált Légiós-regényekből készült képregények közül A láthatatlan légió című alkotásban figyelhető meg ez leginkább. Ehhez is kiválasztottam egy szövegrészt a regényből, ami alább olvasható:

„- Születtem 1879-ben, mint egészen kis csecsemő. A kies Szkutáriban látott meg a napvilág, amely azóta mit sem változott. Miután atyámat szabadon bocsátották, elhatározta hogy új életet kezd, és kivándoroltunk Amerikába. Amerika a pénz hazája, és lobogóját csillagok díszítik. Ez lett volna a kisebb baj. De anyám mosni járt, himzéseket árult, és ezért szegények

voltunk, sőt pincelakásban tengődtünk. Így lettem hegedűkészítő. Midőn atyámat szabadon bocsátották, elhatározta, hogy új életet kezd, és kivándoroltunk Guatemalába. Ezt az országot levélbélyegekről már régen ismertem. Guatemala kis állam de kiterjed a szélrőzsa minden irányába, és éghajlata igen számottevő. Anyám ismét mosott és hímzést árult, míg én egy vasúti étteremben hegedültem, saját készítményemen. Így értem el a tizenhatodik életévemet már kora ifjúságomban. Miután atyám kiszabadult, elhatározta hogy új életet kezd, és kivándoroltunk Hondurasba. Honduras lakosai különböző életkorúak, földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoznak. Így kerültem a katonasághoz. A hondurasi véderő akkoriban sürgős átszervezésre szorult, mert az államnak még nem volt hadserege. Megbízást kaptam egy fontos fegyvernem bevezetésére, amelyet Hondurasban még hallásból sem ismertek.

- Miféle fegyvernem volt ez? - kérdezte Mr. Wilkie.” (A láthatatlan légió, 83. old)

A fenti, egészen hosszú részletben, a marsall meséli el élete kalandos történetét, ami egyébként még folytatódik, és kiemelném, hogy az életrajz közben a hallgatóság visszakérdez, párbeszéd is zajlik az életrajz előadása közben. Ezzel ellentétben a képregény ezt a módszert alkalmazza:

2. kép: Részlet A láthatatlan légió képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1969.

A képen látható szöveg tovább folytatódik még egy képkockán keresztül, de ebből is látható már, hogy a kép túlszűfolt, és megszakítás vagy párbeszéd nélkül hangzik el az életrajz.

Véleményem szerint ez a megoldás nagyban nehezíti az olvasást, a történet befogadását, és a szövegek követését is. Az általam kiemelt példa az egyik legszembetűnőbb a képregényben, de még sok ehhez hasonlóval találkozhat az olvasó.

IX. REJTŐ JENŐ AZ ELÁTKOZOTT PART REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE

Rejtő Jenő regénye Az elátkozott part 1940-ben íródott. A regény közvetlen folytatása A három testőr Afrikában.

A regény főbb szereplői:

- Csülök – a történet főhőse és narrátora, aki állítása szerint művelt író.
- Tuskó Hopkins – tömzsi, de nem kövér, Csülök jóbarátja, aki akaárcsak Csülök, folyton bajba keveredik.
- Senki Alfonz – Csülök másik társa és jó barátja, aki művelt és erős, minden létező országból kitiltották.
- Török Szultán – a manipuláció mestere. aki állítólag barát, de ezt sosem tudni biztosan.
- Potrien – az őrmester, akinek a három főszereplő előszeretettel keseríti meg az életét.
- Kvasztics doktor – eredetileg orvos, de aztán lecsúszik, jól tud még zongorázni, bérzongoristaként dolgozik.
- Láméter kapitány – egyenes, őszinte katona, aki egy félreértés miatt kerül a bűnözők, a halálraítéltek közé, de hőseink segítenek megoldani az ügyet, és tisztázni nevét.

A regény cselekménye

Csülök matrózként, munka és hivatalos iratok nélkül reked Orán kikötőjében, amikor régi barátja, Tuskó Hopkins felajánlja a segítségét. Útjuk a Török Szultánhoz vezet, aki egy hajón lakik, és furcsa módon nadrág nélkül tengeti napjait. Tuskó az étkezés reményében nadrágját adja a Töröknek, aki azonban becsapja őket és eltűnik. Hamarosan kiderül, hogy a hajófenékben egy holttest rejtőzik, mire Csülök segítségért siet. Visszatér Senki Alfonzzal, de Tuskót ekkor már holtan találják. A Török újra felbukkan, de egy kisebb verekedés után kiderül: nem ő a tettes, sőt Tuskó csupán elájult. Orvosért mennek, ám mire visszatérnek Kvasztics doktorral, Tuskónak nyoma vész. Csülök és Alfonz megesküsznek, hogy megbosszulják a történeteket, és hazatérnek.

Néhány hónap múlva egy balul elsült közös munka után kénytelenek menekülni. A Fort St. Therese erődjébe húzódnak vissza a hatóságok elől, ahol belépnek az idegenlégióba. Egy díszőrségi szolgálat során egy palota előtt megpillantják Tuskót, aki már századosi rangban feszít a vendégek között. Mint kiderül, Tuskót egy sikátorban találták meg eszméletlenül, és mivel Mander századosnak hitték, a kórházba szállították. Felépült ugyan, de nem meri elárulni valódi kilétét, attól tartva, hogy letartóztatják. Csülök

és Alfonz beosonnak hozzá, de véletlenül Laméter kapitányba ütköznek, aki épp Tuskó megölésére készül. Kiderül, hogy Lamétert halálra ítélték hazaárulás és gyilkosság miatt, és csak Mander százados tanúságtétele menthetné fel. Tuskó azonban nem az igazi Mander, így semmit sem tud segíteni.

Laméter ügyéről tudni kell, hogy a *Général du Négrier* nevű hadihajó parancsnoka volt, mikor Lord Peevbrock rejtélyes módon eltűnt Afrikában. A keresés során egy gambiai kórházban találták meg őt, valamint Mander századost, mindkettejüket tifusszal kezelve. Jelentésük szerint egy értékes gyémántlelőhelyre bukkantak a Tamaragdától északra fekvő fongi törzs területén. A hajónak egy jól felszerelt expedícióval kellett volna elindulnia a Szenegál folyón felfelé, majd ott várakoznia. Ám egy elfogott kémtől származó levélben ez állt: „A kapitányt megvettük. Az expedíciót Mimbini elpusztítja.” Nem sokkal később a hajó visszatért, és Laméter azzal védekezett, hogy Mander utasította a visszafordulásra. Ugyanakkor kiderült, hogy az expedíció összes tagja nyomtalanul eltűnt, így a levél súlyos bizonyítékként szolgált ellene.

Alfonz, Csülök és Tuskó elhatározzák, hogy kiszabadítják Lamétert, és megpróbálják felkutatni az eltűnt expedíciót, valamint megakadályozni a közelgő vérontást — természetesen némi részesedés reményében a gyémántbányából. Lamétert megszőktetik, majd a légió soraiban, álcázva, hamis egyenruhákban mozognak, leginkább persze Tuskó és Laméter, hiszen Laméter szökésben van, Tuskó pedig sosem csatlakozott a légióhoz.. Hamarosan Szenegálba jutnak, ahol egy tankot zsákmányolva folytatják útjukat. Laméter előresiet, a többiek később csatlakoznak hozzá. Egy helyi vezető is a társuk lesz. Mander naplójából és térképeiből kiderül, hogy az expedíció a folyó túlsó partjára tévedt, ahol egy hamis Tamaragdát építettek számukra csapdaként. A csapat üzenetet küld Laméternek, majd átkelnek a folyón, de elfogják őket, és a mesterséges faluba hurcolják.

Ott fény derül az igazságra: Lord Peevbrock a vadászata során valóban gyémántra lett, de el akarta titkolni felfedezését, mert a francia törvények értelmében csak részesedést kapott volna, nem birtokot. Egy holland bankárral szövetkezve felépíttette a hamis falut, ahová Mander századost is elcsalta. Megpróbálták lefizetni, hogy hallgasson, de ő elutasította az ajánlatot. Épp amikor a helyzet kritikussá válik, megérkezik a felmentő sereg.

Végül Tuskó, Alfonz és Csülök megmenekülnek, Laméter neve tisztázódik, és izgalmas részletek derülnek ki Alfonz múltjáról, aki Gróf volt, mielőtt Senki Alfonz lett belőle. A gyémántbányából részesedést kapnak, a történet pedig boldog befejezést nyer: Laméter feleségül veszi szerelmét, Lucy-t, aki végig kitartott mellette.

A regény bevezeti Rejtő történeteinek három nagy népszerűségnek örvendő hőjét, a három jó barátot: Tuskó Hopkinst, John Fowlert, és Senki Alfonzot. A regény, csakúgy, mint a legtöbb Rejtő alkotás, tele van fordulatokkal, szórakoztató, néhol mégis feszült pillanatokkal, és rengeteg abszurd csavarral.

A regényből többféle feldolgozás is készült, ezek közül munkámban a képregény verziót vizsgálom meg közelebbről. A fekete-fehér képregény első kiadása 1965-ben került a Füles magazin lapjaira, a képregényt Korcsmáros Pál és Cs. Horváth Tibor párosa készítette. A munkám során a második kiadást veszem majd figyelembe, amely 1977-ben jelent meg, a szerzőpáros változatlan. A képregény 19 fejezetből áll, terjedelme 38 oldal, 236 képkockát tartalmaz.

Akárcsak a Rejtő regények többségéből, úgy ebből is elkészült a felújított színes képregény is, amely 2003-ban jelent meg először. Ezt is fontosnak tartom megemlíteni, bár sajnálatos módon az elemzés során ez a változat nem áll rendelkezésemre. A fekete-fehér képregény és a regény összehasonlítását végzem el tehát, megvizsgálva a különbségeket, a különféle narratív technikákat. A regény elején Rejtő egy bevezetéssel kezd, amely előrevetíti a galibákat kissé, aztán pedig bemutatja főhőjét, John Fowler-t (ismertebb néven Csülök) és miután ezzel végzett belevág a heves történetmesélésbe egy kiadós verekedéssel.

A képregény ezzel szemben leegyszerűsíti a kezdést, rögtön az akcióval indít, és a magyarázkodást csak későbbre hagyja, a képek segítségével, a történet sokkal tempósabb.

Azért, hogy egyértelműbb legyen, alább a regényből vett részlettel, és a képregény kezdő képsoraival szemléltetem.

„A Török Szultán már két napja nem ment ki az utcára, mert valaki ellopta a nadrágját. Ezt a ruhadarabot nehéz nélkülözni, ha valaki sétálni megy.

Mi a tanulság ebből?

Nem tudom.

De egészen bizonyos, hogy az ügy mögött tanulságos következtetések húzódnak meg.

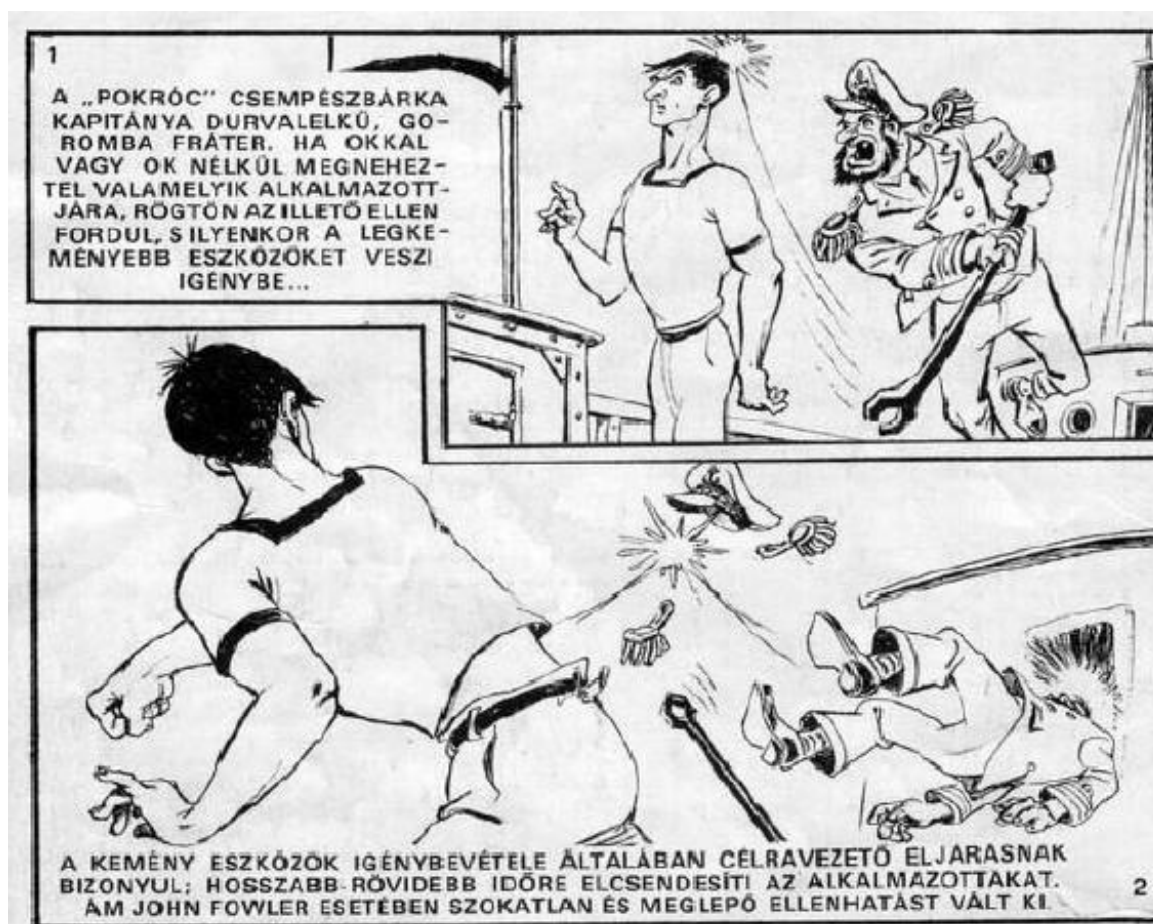
Mert ha a Török Szultán nadrágját nem lopják el, vagy ha Tuskó Hopkins jobban ügyel a saját ruházatára, akkor néhány ember, sőt egy kis birodalom sorsa is másképpen alakul. Ilyen rejtélyek húzódnak meg olykor egy nadrág háttérében.

Ezek után elsősorban néhány szót magamról, e regény szerény hősről.

Jámbor ember vagyok, talán azért, mert anyai ágon egy nagybátyám kántor volt, és már kora ifjúságomban magamba szívtam a jó erkölcs törvényeinek tiszteletét. Ezért csak a legritkább esetben szánom rá magamat arra, hogy Márta napján lopjak. Mártának hívták

az anyámat, és ez a nap nagy tiszteletben áll előttem. Ne csodálják maradi erkölcsi felfogásomat; de tapasztalataim a napnál világosabban igazolták, hogy bizonyos elvek és hagyományok tisztelete nélkül nehéz és göröngyös minden útja az életünknek, míg ha képesek vagyunk eszményeinkért és elveinkért lemondásra, úgy a göröngyös út is simán járható.” (Az elátkozott part,2. old.)

Ahogy azt a részlet is jól mutatja, a regény lassan kezd, Csülök bemutatkozása az általam közölt részleten túl is tart még, annak befejezése után pedig összetűzésbe kerül főnökével. Ezzel szemben a képregény így indít:

3. kép: Részlet Az elátkozott part képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1977.

A képregény tehát lényegretörően kezd, és a történet közepébe vág, ám mint mondtam, a képregény olvasása során az az érzése az olvasónak, hogy az események folyása jóval pörgősebb, mint a regényben. A képregény egy későbbi pontján van egy ennél is jelentősebb változtatás a regényhez képest, és véleményem szerint ez a változtatás inkább szándékos rövidítés, ami azért jött létre, hogy a történet tempója ne lassuljon le. Ennél a résznél akkora a változtatás, hogy egyetlen szövegrésszel nem is könnyű szemléltetni. A cselekményben lényegében Csülök és Senki Alfonz elkövet egy bűncselekményt, és

menekülni kényszerülnek, a menekülés során pedig belépnek a légióba, hogy ne keressék őket.

A képregényben a bűncselekmény teljesen kimarad. Tuskó Hopkinsz állítólagos halálát követően, Kvasztics doktor táskáját, benne az orvosi műszerekkel, vinnék épp vissza az uzsoráshoz, akitől elhozták korábban, ám arra nyitnak be, hogy az uzsorás meghalt, őket pedig tettenérik. Elkezdődik az üldözés, és a történet innentől kezdve ugyanaz, beállnak a légióba menekülés közben.

Ezt a jelentős változtatást megpróbálom szemléltetni is, először a regényből vett részlet lesz látható, majd a képregénybeli megoldás is.

„A hajót már napok óta figyeltük. Uszályával víz alatti tuskóra futott. Egy őr felügyeletével otthagyták, a kikötőtől néhány kilométerre. Előzőleg megalkudtunk Orlovval, azután felkerestük hárman az uszályt.

Később Senki Alfonz hozott a szudáni dzsidások laktanyája közeléből egy teherautót két alélt mechanikussal, és megkezdtük az átrakodást.

Simán ment minden, de ahogy elindultunk a megrakott autóval, nem várt gátló körülménnyel találtuk szembe magunkat.

Egy század szudáni dzsidás közeledett futólépésben.

Mit álljunk oda velük? Barbár négerek... Okosabb enged. Nem igaz?

Senki Alfonz merész ívben kanyarodott az autóval, és hátraordított:

- Ledobálni a rakományt! Gyorsan!

És nekiiramodott az útnak. Gyorsan dobáltuk a nehéz ládákat, és ledobtuk a két alélt mechanikust is. Az egyik állandó jellegű tettestársat találat érte, és utánabukott egy kidobott láda szappannak. Az autó egyre gyorsabban vágatott el a pálmák mentén.

- Baj lesz - mondta az életben maradt tettestárs.

Távolról fényszóró tűnt fel. Ez a riadókészültség!

- Kedvese névnapján az ember ne dolgozzon - jegyeztem meg tanulságképpen. - Ez az oka a bajnak.

- És az is, hogy annyi katona siet utánunk - tette hozzá Senki Alfonz.

Jobbra kanyarodtunk a közeledő fénypont elől.

- Ott a város szélén lassítok, leugrani, és hárman háromfelé.

Sikoltva tapadt a fék. Ugrottam.

De a legközelebbi kereszteződésnél...!

Szerencsétlen eset... Egy oldalkocsis rendőrmotoros van a nyomomban... A járda mellett lezárt kis fabódé áll, nekiugrottam, a bódé eldőlt, és keresztbe fekszik a síkátorban.

Lövés... Golyó fütyül...!

Köves mezőségen, a városon kívül rohanok bukdácsolva. Balra, nem messze tőlem ugyancsak lövések. Ezek nem engem üldöznek. Egy hatalmas macskaszerű árny rohan, szinte úszva a levegőben, amint elrúgja magát a földtől... Néha elvágódik, azután továbbfut.

Senki Alfonz.

Híres futó vagyok, de az a szélesebb iram, ahogy mint valami rugó, felpattan a földről és nekiszökell, ez nem is emberi ügyesség, ez engem is túlszárnyal.

Futunk az életért!

Mert errefelé szívesebben lövik le az üldözött csavargót, minthogy elfogják és bibelődjenek vele.

Szerintük az ilyen ember nem ér meg egyetlen aktát sem.

Szerencsére sikerül a közeli sivatag homokhalmait elérni. Jó terep menekülőnek. Sok-sok kiemelkedés. Kerülgetem őket jobbra-balra, és mindig csendesebb lesz mögöttem, ahogy távolodik az üldözők lármája.

De ezt soká nem lehet. Hajnalban a sivatagban könnyen elfognak.

És ekkor, a kibújó holdfénynél, egy kis emelkedésen elém tűnik a Fort St. Thérèse.

A légión!” (Az elátkozott part, 20-21. old)

A részletből jól kivehető, hogy egy balul elsült rablás miatt menekülnek hőseink, s így lesznek légións katonákká. Ez a rablás egy kis idővel később történik, mint Tuskó eltűnése, és nem közvetlenül utána. A képregényben ellenben ez a jelenet így játszódik le:

4. kép: Részlet Az elátkozott part képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1977.

Azért, hogy teljesen látható legyen a változtatás, a képregényből két egymást követő oldal kápeit is felhasználtam. Úgy vélen, hogy így jól látható milyen mértékű változtatás történik a regényhez képest, ám véleményem továbbra is fenntartom, hogy ezek miatt a képregény gyorsabbnak, könnyebbnek, izgalmasabbnak hat, a rövidítés nem teszi kevésbé érdekessé, vagy nehezen érthetővé a történetet.

X. REJTŐ JENŐ: A HÁROM TESTŐR AFRIKÁBAN REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE

A három testőr Afrikában Rejtő Jenő regénye, amely 1940-ben készült, és *Az elátkozott part* című regény közvetlen folytatása.

A regény főbb szereplői:

- Tuskó Hopkins – Eredetileg civil, aki a hatóságok elől menekülve csatlakozik a légióhoz, álnéven, Thorze egyenruhájába bújva.
- Senki Alfonz – A három testőr legokosabb tagja, kifinomult stílusa és intelligenciája gyakran segíti ki a bajból. Ő is nagy szerepet vállal az ezredesi levél kézbesítésében, és végül feleségül veszi Yvonne Barrét.
- Csülök (John Fowler) – Magát gyakran írónak vallja, de nagyon jól velekszik, ez talán legnagyobb érdeme, szerelmes Yvonne Barréba, aki végül nem őt választja.
- Török Szultán – A három főhős barátja, akiben soha nem lehet igazán megbízni.
- Yvonne Barré (vagy Yvonne Duron) – A bátyját keresve kerül Igoriba, ahol a három főhős segítségét kéri. Kulcsfigurává válik, mind érzelmileg, mind a cselekmény szempontjából.
- Francis Barré (más néven Francis Duron) – Duron tábornok fia, aki álnevet használva csatlakozik a légióhoz. Pitmannal és Thorzéval együtt próbál megszökni, de elfogják és az Igori táborba viszik.
- Duron tábornok – Tábornok, aki Pittmannék fogságába esik. Francis és Yvonne Duron apja
- Pittmann – A történet elején együtt szökik társaival, majd magát századosnak kiadva irányítása alá helyezi az Igori büntetőtábort
- Thorze – Pittmann egyik szökőtársa, együtt hagyják el a Rakhmár oázist.
- Potrien őrmester – Tapasztalt katona, aki hosszú ideje szolgál a légióban. Jellemző alakja a légiós közösségnek, és az egyik legnagyobb humorforrása a regénynek.
- A Nagy Levin – Különc szakács, akinek múltja csak a regény végén válik ismertté. Mesterien főz, és sajátos módon határozza meg, mely bűnözőkből lehet jó szakács.
- Brigeron – Félszemű bandita, aki korábban vendéglőt vezetett a Rakhmár oázisban, majd Igoriban Pittmann szövetségeseként tűnik fel.

A regény cselekménye

A regény cselekménye három légiós katonával indul, akik minden erejükkel a szökésüket tervezik. Név szerint ők: Pittmann, Thorze és Francis Barré.

A szökést nagyon szépen megszervezik, és végre is hajtják, csak éppen a terv szerint kizárólag egy menekülhet a háromból, akik három különböző irányba szöknek azért, hogy egyre ne jusson üldöző. A szökés aztán látszólag egyiküknek se sikerül, s a regény ezután néhány évet ugrik, ahol megismerhetjük a három központi figurát: Senki Alfonz, Tuskó Hopkins és Csülök. Ezek hárman jó barátok, és nagy bajkeverők, akik szívesen törnek borsot az öreg Potrien őrmester úr orra alá. A három úr később csavaros véletlenek folytán tudomást szerez Francis Barréről, aki egy büntetőtáborban raboskodik, egy Igori nevű helyen, és az ő kiszabadítására indulnak, melyben legfőbb motivációjuk Yvonne Barré, aki Francis testvére. Ő kért segítséget tőlük először, és Csülök és Senki Alfonz bele is szeret a lányba menten, ami miatt még nagyobb kedvvel segítenek.

Igoriban furcsábbnál furcsább események követik egymást, és a három főhős fényt derít a nagy csalásra, és arra, hogy Francis és Yvonne Barré valójában nem Barré, hanem Duron, ők Duron tábornok gyermekei akit szintén Igoriban tartanak rabként. Az események végén a nagy összeesküvés lelepleződik, a három testőr pedig ünnepeelt hősként kerül ki a történetekből, ráadásul Senki Alfonz elnyeri Yvonne kisasszony kezét is.

A regény Rejtő egyik legsikeresebb alkotása, amelyből film is készült 1996-ban, ám az általam vizsgált alkotás a szintén nagy népszerűségnek örvendő képregény változat, mely először a Füles lapjain jelent meg 1966-ban Korcsmáros Pál rajzaival, és Cs. Horváth Tibor szövegeivel Rejtő Jenő regénye alapján. Ez a képregény változat fekete-fehér, 69 oldalon keresztül meséli el a történetet szöveggel és képekkel, 225 képkockából áll. Ez a képregény változat csak ritkán használja a mai képregényekből ismert szövegbuborékokat, általában inkább több szöveggel dolgozik szövegdobozokban. A szereplők és a cselekmény többnyire azonosak a regényével, ám természetesen néhány helyen változások tapasztalhatók, ezeket részletesebben is megvizsgálom munkám során.

A képregény később több más verzióban is megjelent, készült belőle színes képregény is, mely Korcsmáros Pál rajzait tartalmazza, akárcsak elődje, ám ez már színesben, ami Varga „Zerge” Zoltánnak köszönhető, a szövegeket pedig Garisa H. Zsolt dolgozta újra 2003-ban.

Most pedig nézzük meg őket közelebbről, miben térnek el az elbeszélés módszerei a képregényekben és a regényben, illetve, hogy milyen sajátosságokkal rendelkeznek, vagy épp milyen hasonlóságok vannak bennük.

A regény és az eredeti első képregény szövege sok helyen megegyező, és megfigyelhető, hogy kevés változás van az egyes szövegekben, azonban néhol elég nagy eltérések figyelhetők meg a két alkotás között a narratív technikákat illetően, mert a képregény rajzai néhány helyen átveszik az írott elbeszélés helyét. Ez leginkább az újabb, már színes verzióra igaz, amely bátran használja a képeket az elbeszélés eszközeként, és a szövegek mennyisége kevesebb, mint elődjénél. A szövegek keretes elrendezése is sokszor vált alakot, mert a fekete-fehér változatban a legtöbb szöveg négyzetekben található, amelyek a képkocka nagy részét foglalják el, míg a színes változat esetében a rajzok a hangsúlyosabbak, és a szövegek sokszor lépik át a keretet, vagy lógnak át más képkockába. Az egyik nagy eltérés, amely megfigyelhető, az a történet kezdete. A regény lineárisan halad a múlttól a történet jelenéig, ugyanezt az eljárást használja az újabb képregény is, míg a fekete-fehér változat a jelenből utal vissza a történet elejére. Most pedig nézzük megegyezéseket részletesebben is, a regényből és a képregényekből szedett részek segítségével.

Tehát, ha a regény elejét összevetjük az első képregény elejével, rögtön szembetűnő különbséget vehetünk észre, hiszen a regény így kezdődik:

„Négy különböző nemzetiség képviselője volt az asztalnál: egy amerikai gyalogos, egy francia őrvezető, egy angol géppuskás és egy orosz hússaláta. A gyalogos, az őrvezető és a géppuskás a padon foglaltak helyet, a hússaláta az asztalon, egy tálban.

Idő: délután hét óra.

Színhely: Afrika, Rakhmár, egy távoli, eldugott garnizon a Szahara valamelyik oázisában, ahol néhány otffelejttett légionista és egypár nyomorult arab tengődik.

Személyek: személytelenek.

Történet: semmi.” (A három testőr Afrikában, 2. old.)

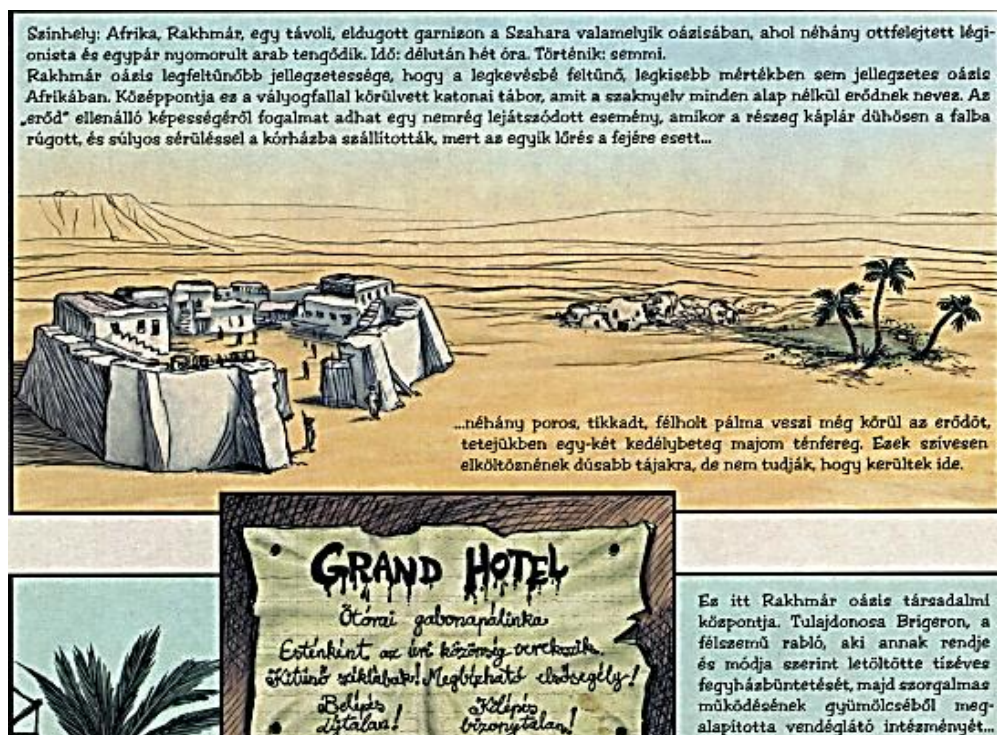
Az 1966-os képregény a regény egy jóval későbbi pontján kezd a három főhőssel, s majd csak azután tér a regény elejére.

5. kép: Részlet A három testőr Afrikában képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1966.

Ez a módszer gyakori számos képregény, film és irodalmi alkotás esetében, itt azonban az alpműhöz képest változtat Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál, mivel Rejtő eredetileg a három szökevénnel kezd, nem pedig Tuskó Hopkinsékkal. Itt szeretném megemlíteni rögtön a 2003-as újraalkotott változatot, mely már a regényhez hűen kezdi a történetmesélést, ami az alábbi képeken jól megfigyelhető:

6. kép: Részlet A három testőr Afrikában képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2003

Sok más érdekes különbség figyelhető meg, ha tüzetesen megvizsgáljuk a regényt és a képregényeket. A regény egy pontján például Potrien őrmester karaktere csúnyán pórul jár, mert egy beolajozott lépcsőről csúnyát esik, ám a képregényben ezt Korcsmárosék banánhéjra cserélték, valószínűleg azért, hogy jobban tudják ábrázolni a rajzokon az esetet, vagy a humor fokozása érdekében, mivel a banánhéjra elcsúszás nagyon sok komikus alkotásban jelenik meg. Az említett részlet az alábbiakban megfigyelhető:

„Még aznap este újabb kellemetlenség érte ezt a Potrient, akit mostanában üldöz a balsors. Tegnap például bizonyos egyének este beolajozták a kantinosné ajtaja előtti lépcsőt. A nesztelenül kisurranó őrmester akkorát zuhant, hogy beleremegett az erőd, és a poszt riadót akart fűjni.” (A három testőr Afrikában, 35. old.)

A képregényből vett részleten ez láthatóan némi módosításon esett át, szövegben is, de legfeltűnőbb különbsége talán az, hogy a csúny módja megváltozik.

7. kép: Részlet A három testőr Afrikában képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1966.

Ezen a ponton a színes képregény is követi elődjét, különbség csak a kép kidolgozottságában, és méreteiben észlelhető:

8. kép: Részlet A három testőr Afrikában képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2003

Előzetes hipotézisem, miszerint az eredeti képregény nem változtat a regény szövegein, az elemzés során többnyire megdőlt, mivel apróbb változtatások szinte minden esetben fellelhetőek, és csak kevés rész kerül át szóról szóra a regényből. Ilyenekből is van persze,

de az alkotók arra törekedtek, hogy a szövegeket megváltoztassák, rövidítsék. Néhány narratív elem is eltűnik bizonyos esetekben, mint például, amikor az egyik karaktertől elhangzik egy mondat, akkor a regényben az elbeszélő legtöbbször megjegyzi, ki volt a megszólaló, míg ezt a képregény a szövegbuborékok irányításával teszi egyértelművé. Ehhez az alábbi példa jó szemléltető lehet:

„De mielőtt még elalhattak volna, nyílik a cellaajtó, és Potrien áll a küszöbön...

Milyen kimerültnek látszik szegény.

A bajusza ziláltnan szerteáll, a szeme vérbe úszik, táguló orrlyukain vad ritmusban fújja a levegőt, és a fogai csikorognak.

Megviselhetette a szolgálat aznap. De hát nem csekélység egy ilyen erődben ellátni az őrmesteri teendőket.

Suttogóvá rekedt hangja ijesztő volt, ahogy megszólalt:

- Tudták... hogy én hallgatózni fogok?!...

- Mon chef - felelte Senki Alfonz -, mi nem tételezünk fel ilyesmit sergent Potrienről.

Az őrmester gúnyosan mosolygott, de az arca sárgásan ibolyaszínű volt.

- Igoriban majd gondolkodhatnak az én ügyeimről. Azt hiszem, oda kerülnek előbb-utóbb.”

(A három testőr Afrikában, 39. old.)

Ebben a részben látható, hogy a szöveg mindig kimondja ki a megszólaló, vagy ki fog megszólalni, ezzel szemben ugyanezen rész a képregényben így néz ki:

9. kép: Részlet A három testőr Afrikában képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1966.

Itt már jól látható a szövegbuboréknak köszönhetően, hogy a megszólaló Senki Alfonz, illetve a szövegbeli különbségek is megfigyelhetők. Ebben a példában azonban a színes képregény is különbözik a regénytől és a fekete-fehér képregénytől is, bár a rajzok hasonlóak, a szövegek, azok mérete és mennyisége is eltér a korábbi verziótól:

10. kép: Részlet A három testőr Afrikában képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2003

XI. REJTŐ JENŐ: A TIZENNÉGY KARÁTOS AUTÓ REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE

Rejtő Jenő regénye A tizennégy karátos autó 1940-ben került kiadásra. A regény Rejtő egyik legnagysikerűbb alkotása. A regényt több formában is feldolgozták. 2006-ban hangoskönyv készült belőle, és természetesen Korcsmáros Pál, akárcsak Rejtő számos más regényét, ezt is feldolgozta képregényként 1963-ban. Ebből készült később színes verzió is Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt feldolgozásában 2005-ben.

A regény főbb szereplői:

- Gorcsev Iván – Orosz származású fiatal fiú, nagy életművész, és mindenféle bonyodalomba keveredik.
- Vanek úr – Gorcsev szórakozott titkára, kissé furcsa, de feletébb szórakoztató személy, elmondása szerint levelező volt egy elmeógyógyintézetben, ám végül kiderül, hogy őt kezelték.
- Anette Laboux – Gazdag lány, Gorcsev Iván szerelme, az apja a tizennégy karátos autó tulajdonosa
- Gustave Laboux – magasrangú politikus, Anette Laboux édesapja, később Gorcsev apósa
- de Bertin tábornok – katona, aki Laboux úr jó barátja, és katonai kapcsolatait felhasználva próbálja segíteni Gorcsevet a légióban, noha az nincs ott.
- Lingeström báró – Anette Laboux kérője, aki titkon a tizennégy karátos autót akarja megszerezni.
- Portenif – Bűnöző, aki a Mesterrel és Lingeströmmel közösen próbálja megszerezni a kék Alfa Romeo-t.
- A Mester – a bűnözők vezetője, aki sokáig fogva tartja, és megpróbálja megöletni Gorcsevet.
- Privát Elek – a tolvajbanda egyik tagja, aki védelmébe veszi Gorcsevet, és jó barátságot kötnek.

A regény cselekménye:

A regény főhőse Gorcsev Iván, aki a történet kezdetén a makaó nevű kártyajátékon elnyeri a fizikai Nobel-díjat és nagy vagyonra tesz szert. Nizzába érve kezdődik meg ámokfutása azzal a tettel, hogy titkárának teszi meg a kissé furcsa öltözetű urat, Vaneket. Gorcsev később beleszeret egy magasrangú politikus, bizonyos Gustave Laboux lányába,

Anette-be. A fiú bőkezűen szórja pénzét, amiből talán fogalma sincs róla, milyen sok van neki. Gorcsev vívópárbajban megküzd Anette kérőjével, Lingeström báróval, és győzedelmeskedik, a lánynak pedig megtetszik a bolondos, szerethető fiú. Gorcsev el is megy a leány házához, hogy megkérje kezét az apjától is. A ház előtt megmenti Laboux vendégét, de Bertin tábornokot két bűnözőtől. Laboux a történetek ellenére nem örül neki, hogy Gorcsev a lánya kezét akarja, de aztán egy tartalmas verekedés után tréfából megjegyzi, hogy csak akkor adja áldását a frigyre, ha előbb Gorcsev belép a légióba, aki természetesen meg is teszi. Gorcsev légióba lépése mégsem sikerül túl simán, mivel Anettet elrabolják, azért, hogy sikeresen megszerezzék a kék Alfa Romeo-t, avagy a tizennégy karátos autót. Gorcsev visszaszerzi az autót, de persze senki nem tudja, hogy ő volt, majd újra ellopják, és ekkor elmegy ismét, hogy visszaszerezze, ám néhány jótékony tolvaj kezei közé kerül, akik attól szeretnék megóvni, hogy belépjen a légióba. Laboux, a tábornok és Anette eközben azon ügyködik, hogy Gorcsevet kimenekítsék a légióból, ahol ő ugye nincs, csak szegény Vanek úr, akit folyamatosan megbüntetnek, mert nem tudja, hogyan kell a légióban viselkedni. A tizennégy karátos autó aranya egyébként egy afrikai uralkodó vagyona, Laboux neki szeretné eljuttatni a pénzt, hogy fel tudjon fegyverkezni portugál ellenfele ellen. Úgy alakul tehát, hogy Laboux Afrikába megy a tábornokkal és Anette-el hajón, amin ott lapul a tizennégy karátos autó is. Gorcsev szintén oda hajózik a bűnbandával, akik a Mester megbízásából el akarják lopni az autót. Rengeteg csavaros fordulat után Gorcsev megmenti barátait, az aranyat pedig eljuttatja a felkelőknek, Vanek úr is eljőhet a légióból, Gorcsevet pedig kitüntetik, és feleségül veszi Anette-et.

A regény első képregény változata 1963-ban jelent meg a Füles lapjain, ám munkámban a második kiadást veszem alapul, amely 1974-ben jelent meg a megszokott szerzőpáros Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál munkájaként. Annyit azért fontos megemlíteni szerintem az első kiadással kapcsolatban, hogy a főhős, Gorcsev Iván neve megváltozik, és Fülíg Jimmy néven emlegetik a képregény végéig, ami az 1956-os eseményeknek tudható be, ennek köszönhetően Gorcsev Ivánt, mint orosz származású fiatalembert nem szívesen említették. 1974-ben azonban ugyanez a szerzőpáros ismét kiadta a képregényt, ahol immár a Gorcsev Iván nevet használták, úgy, ahogy azt Rejtő megírta. A képregény 13 fejezetből áll, terjedelme 26 oldal és 209 képkockát tartalmaz

A színes verziót Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt alkotta meg, az 1974-es képregényt átdolgozva, 2005-ben. A két képregénynél megfigyelhető, hogy nagyon hasonlóak egymáshoz, mindkét alkotás eleje eltér az eredeti regény nyitásától, és ez leginkább azért lényeges, mert Rejtő regényének a végén derül ki, addig csak sejteni lehet,

hogy Vanek úr elmeógyógyintézetből szökött, a képregények viszont egyből az elején leleplezik a szórakoztató Vanek titkát, mivel az intézmény ápolói mindenhol Vaneket keresik, aki nem egy kikötőben próbál épp munkát vállalni, hanem egy fára mászva rejtőzik orvosai elől. Az alábbiakban ezt a regényből vett szövegrésszel, és a képregényekből vett képek segítségével szemléltetem.

„Kiszáll Nizzában. Itt először a kikötőben kóborog, és valami cimbora után néz, mert kutyának való a gazdagság, ha nincs valaki, akivel közösen lehet elverni a pénzt. Ki legyen azonban a kiválasztott? Körülnézett a kikötőben. A parton egy csomaghordó külsejű egyén vont a magára a figyelmét. A csomaghordó külsejű egyén barna zakókabátban és fekete fürdőnadrágban álldogált a kikötőmunkások gyülekezőhelyén, ahol már minden várakozót elvittek valamerre dolgozni, csak őt nem. Az tette különössé, hogy csíptetőt viselt az orrán, és úgy helyettesítette az ingét, hogy egy sárga, úgynevezett frottírtörülközőt hordott a vállára borítva, és rojtos két végét az úszónadrágjába gyűrte. A fürdőruha kissé szokatlanul pongyola viseletét azzal ellensúlyozta, hogy egy aránylag jó állapotban levő szalmakalapot tett a fejére, fél számmal talán kisebbet a kelleténél, de úgyszólván teljesen ép karimájút.”
(A tizennégy karátos autó, 6. old)

Jól látható, hogy a regényben részletesen leírja Vanek külsejét Rejtő, aki kikötőben ácsorog. Ellenben a képregényben így oldották meg ezt a bizonyos részt:

11. kép: Részlet A tizennégy karátos autó képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1974.

Látható, hogy az események teljesen másképp zajlanak le, mint a regényben. Itt Gorcev már az érkezésekor összetűzésbe kerül, ami bár rá vall, az eredeti regényben mégsem történik meg az eset. Vanek úrral való találkozásuk is teljesen más itt, ami miatt véleményem szerint az olvasóban kialakul egy előzetes vélemény Vanek urat illetően, és felmerülhet, hogy a képregényben szereplő Gorcev is másképp viszonyul Vanek úrhoz annak tudatában, hogy elmeagyógyintézetből szökött. A színes képregény ugyanezt a vonalat követi, a képek elrendezése azonban más, akárcsak a szövegeké, véleményem szerint ebben a képek könnyebben értelmezhetőek, ahogyan az alább látható:

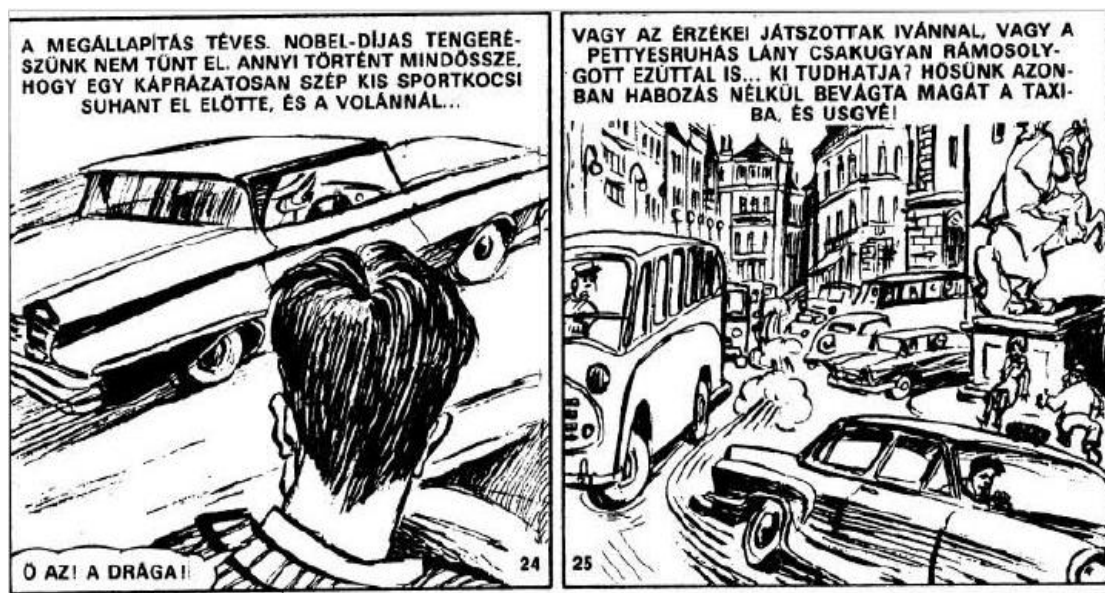
12. kép: Részlet A tizennégy karátos autó képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2005

A fenti képeken jól látszik, hogy a képregények a történetet más formában mesélik el, mint Rejtő Jenő. Ahelyett, hogy az a bizonyos csattanót, miszerint Vanek úr mentális egészsége nem tökéletes, nem a végére hagyják, hanem inkább erre építik a karakter bemutatását. A regény egy érdekes humorfaktora az is, ahogyan Gorcsev Iván vezet. Már önmagában az is szórakoztató, ahogy Rejtő leírja, ám a leírt szövegen túl a képregények rajzai hozzáadnak az élményhez, ahol az esetlen vezetés vizuálisan is megmutatkozik. Ez az állítás leginkább a színes képregényre igaz, mert a képek kereteit gyakrabban lépi át egy-egy figura, mint a másokban. Ehhez kiválasztottam egy részt, ahol Gorcsev épp a mellette elsuhanó Anette után száguld.

„Részeg a fuvar vagy örült? Nem lehet tudni. Esetleg mindkettő. Amikor ismét kiér a bank elé, meglepetten látja, hogy az ismeretlen eltűnt a kocsijával. Tanácstalanul áll, kezében a halom pénzzel. Annyi történt mindössze, hogy Gorcsev megpillantotta a sportkocsi kormányja mellett azt a piros ruhás hölgyet, aki a szálló teraszán rámosolygott. Most is mosolyog, amíg elsuhan a közelben, a kikötő irányába, és egy könnyű porfellegen túl eltűnik. Hahó! Gorcsev vad harci kiáltást hallatva, beletapos a gázpedálba és eszeveszett tempóban iramodik a sportkocsi után...” (A tizennégy karátos autó, 17. old.)

Ezen a ponton a fekete-fehér képregényben a szövegek kicsit túlméretezettek, ami a tényleges történésről némileg elvonja a figyelmet, és a jelenetben a mozgást sem adja át annyira jól, mint a színes, kissé statikusabb emiatt a jelenet.

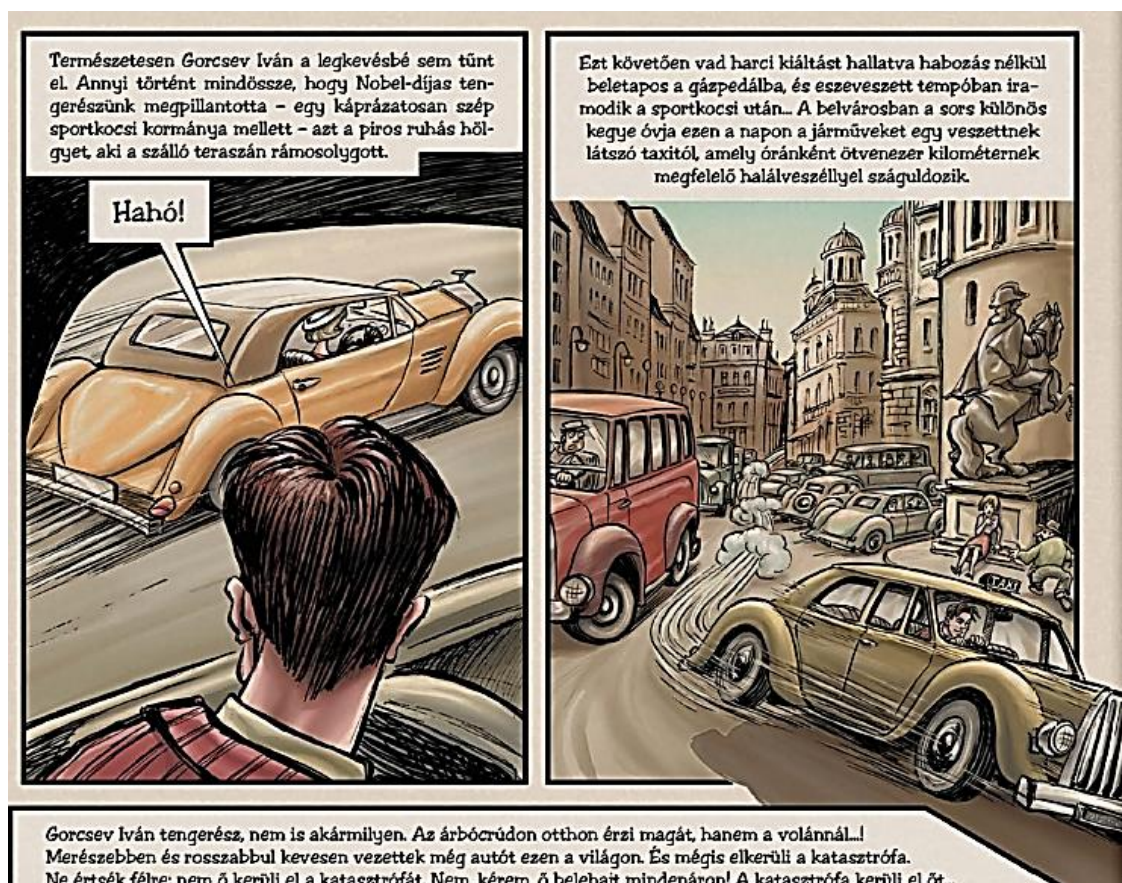

13. kép: Részlet A tizennégy karátos autó képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1974.

Látható az is, hogy a szöveg módosul ebben az esetben is, a rajzok viszont egész jól érzékeltetik Gorcsev eszeveszett száguldását, még ha nem is annyira, mint a színes verzió,

ott természetesen fejlettebb technika állt a készítők rendelkezésére. Ebben az esetben a színes képregény szövege hűebb az eredetihez, és a szövegek mérete sem túl nagy, így a rajzok hatása sokkal többet ad a történetmeséléshez. A száguldozó autó szinte kiszalad a képből, és jól érzékelhető az is, hogy nem vezet se túl biztonságosan, se túl lassan a főhősünk, mindez egyetlen képkockára tekintve egyértelművé válik. A képek részletesebben kidolgozottak az eredeti alkotáshoz viszonyítva.

14. kép: Részlet A tizennégy karátos autó képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2005

Összességében az mondható el, hogy A tizennégy karátos autóból készült képregények rengeteg különféle narratív technikát alkalmaznak a történet elmesélése során, és ezt a színes képregényben lehet legjobban érzékelni. Alapvetően már Rejtő Jenő is sokféle technikát ötvöz a regényben, a gyakoriak a párbeszédok, a levélforma, külső elbeszélő is segít a történetmesélésben, de a képregények a képek segítségével is mesélnek, és több lehetőségük van a figurák megszólaltatására is, anélkül, hogy hozzáfűznék ki a megszólaló.

XII. REJTŐ JENŐ: AZ ELŐRETOLT HELYŐRSÉG REGÉNY SZÖVEGÉNEK ÉS KÉPREGÉNY VÁLTOZATÁNAK ELEMZÉSE

Az Előretolt helyőrség című regény 1939-ben készült. Egyike P. Howard, avagy Rejtő nagysikerű légiós regényeinek

A regény főbb szereplői:

- Galamb - Jules Manfred Harrincourt, akit mindenki csak galambként ismer.
Jókedélyű fiatalember, aki sajnos minden áron meg akar halni, azért, hogy elnyerje az életbiztosítását és segíteni tudja szegény családját.
- Troppauer Hümér – Önérzetes költő, aki szereti, ha meghalgtják verseit, a kritikát pedig kemény pofonokkal díjazza. A légióban ő Galamb legjobb barátja.
- Kölyök – egykor a bűnözők oldalán áll, majd jó útra térne. Segít Galambnak a titok megfejtésében.
- Kréta – a buta Kréta, avagy Yves őrnagy, aki titkos küldetése miatt álcázta magát.
- Hidelbrandt – az áruló légiósok egyike, akik a lázadást szították.
- Hlavács – közönséges cipész, akiről Galamb tévedésből azt hiszi, hogy Yves őrnagy, és így lényegében hozzájárul az ügy megoldásához ő is.
- Magde Russel – Galamb jövődöbelije, vagyis a történet végén azzá válik, alapvetően a történet elején bájos szellem, az egyetlen teremtés, akinek léte, vagy éppen nem léte, életben tartja Galamb érdeklődését, és ezzel magát Galambot is.

A regény cselekménye

Galamb, a történet főhőse, jókedélyű, szerethető fiatal férfi, aki a fejébe vette, hogy valamilyen módon, hivatásának élve, minél előbb meghal. A történet vele kezdődik, amint épp verekszik, és máris látható, hogy nem ez okozza majd halálát, mivel nála erősebbet kevesen ütnek a környéken. Egy ilyen verekedés alkalmával kishíján elszegődik tengerésznek egy rozoga gőzhajóra, mert azt reméli, hogy így biztos a halála, de az élet másképp rendelkezik. Azért szeretne egyébként ilyen szorgosan meghalni, hogy megkaparintsa életbiztosítását, és ezzel segíteni tudja majd édesanyját, még ha nem is közvetlenül. Pechére a halál nem akar segíteni kreatív terveiben, míg végül elhatározza, hogy ő légiós lesz, hiszen, ha máshol nem is, ott aztán már tényleg meg lehet halni. El is kerül némi nehézség után Oranba, ahol már alig várja, hogy harcoljon, de mivel túl jó katona, ezért az őrmester megparancsolja, hogy maradjon még altiszti kiképzésre is. Nos, mi más tehetne, megszökik, hiszen ha nem mehet harcolni, akkor nem lesz könnyű meghalni sem. Ezelőtt

történt, hogy egy napra kimenőt kapott, és a városban megpillantott egy gyönyörű nőt előtűnni a semmiből, a kezén pedig háromszög alakú anyajegy volt. A nő egy villába ment be, ami teljesen sötét volt, semmi világítás, Galamb ezért megkérdezte egy arra járó rendőrtől, hogy kié a villa, és, hogy ismeri-e a hölgyet a különleges anyajeggyel. A rendőr elmesélte, hogy a villa lakatlan, és a hölgy a különleges anyajeggyel meghalt, mert a férje végzett vele, pont ebben a villában. Tehát a főhős, a szökése napján épp ebbe a villába kerül, és ezután akaratlanul is belekeveredik a bonyolult ügybe, A szerencsétlenül időzített betörés miatt mindenki összekeveri Galambot Yves őrnaggyal, és a birtokába jut egy bizonyos órának, amely egy szenzációs felfedezést rejt magában, egészen pontosan egy átjárót, ami lehetővé tenné a Szaharán át a vasúti közlekedést. Ám Galamb természetesen nem tudja, hogy mennyit ér az óra, mert még mindig azon gondolkodik, hogyan kéne minél gyorsabban meghalnia. Aztán miután visszakerül a légióba sokáig foglalkoztatja a bonyolult ügy, legfőképpen azért, mert a szellemhölgy gyakorta tűnik fel azokon a helyeken, ahol Galamb is, és többnyire váratlanul, a semmiből. Végül aztán lehetősége nyílik beszélni a hölgygel, aki a többi érintetthez hasonlóan összekeveri Yves őrnaggyal. Galamb próbálja elmagyarázni mi az igazság, de mindhiába. Nem sokkal később megtud még néhány hasznos információt a bonyolult ügyről, mivel katonatársa a Kölyök annak idején részt vett az expedíción, ahol az átjárót keresték. Ő mondja el az óra titkát Galambnak, de egykori társai, a légióba beépült árulók megölik, mielőtt mindent el tudna mondani Galambnak.

Mindeközben a légiósok fel akarnak lázadni, és az ügyről Galamb és jóbarátja szereznek legelőször tudomást. Galamb úgy gyanítja, hogy Hlavács, aki egyébként cipész, nem más mint a híres őrnagy, ezért Galamb tőle kér tanácsot. Természetesen a kapott tanácsot Galamb félreérti, de végül emiatt alakul a dolog jól. Még itt megtudja, hogy a szellemhölgy nem más, mint a megölt nő lánya, aki szintén az órát keresi. Galamb felfedi számára az óra titkát, és megmutatja a térképet, a két fiatal egymásba szeret. Miután a lázadást megállítják, mindenki legnagyobb meglepetésére kiderül, hogy az őrnagy nem más mint a buta Kréta, aki magát mesterien álcázva épült be. Galamb odaadja neki az órát, de elmondja, hogy a térképért járó hatalmas fizetség Magde Russelt illeti. Ezek után Galamb sem akar már minél előbb távozni az élők sorából, sokkal inkább közös jövőjét tervezi Magde Russel kisasszonnyal, aki egyáltalán nem szellem, nagyon is élő személy.

A regényből ebben az esetben is készült képregény verzió is. Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál alkotásának első kiadása 1967-ben látott napvilágot, ám munkámban, csakúgy, mint a korábbiak esetében, a második kiadás lesz az elemzésben segítő verzió,

ebben az esetben ennek technikai okai is vannak, mivel az első kiadásban néhány képkocka hiányzik, egyes oldalak duplázódnak, míg mások teljes mértékben hiányoznak.

A képregény második kiadása 1976-ban jelent meg a Füles lapjain. A képregény két részben jelent meg. Az alkotás fekete-fehér, 18 fejezetből áll, 36 oldal terjedelmű, 254 képkockát tartalmaz.

A regény és a korábbi fekete-fehér képregény alapján 2004-ben elkészült a színes verzió Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt átdolgozásában.

Az összehasonlítást a regény elején kezdeném, ahol most a fordítottja történik meg annak, ami A három testőr Afrikában című regény esetében fordult elő, azaz ebben az esetben a regény in medias res vág bele a történetmesélésbe, méghozzá annyira, hogy nyomban egy heves verekedéssel indul, ami rögtön megalapozza a tempót és a hangulatot is felfokozza. A fekete-fehér képregény azonban most lineárisan halad, a főhős megérkezésével indít. A három testőr Afrikában esetében ez épp fordítva volt, mivel ott a regény haladt lineárisan, és a képregény kezd egy visszatekintéssel. A színes képregény mindkét esetben a regény által használt elbeszélésmódot alkalmazza.

Szeretném az adott észrevételt szemléltetni vizuálisan is, kezdve a regényből vett szövegrésszel:

„Galamb nekirepült a falnak, de a következő pillanatban már úgy vágta szájon a vitorlamestert, hogy ez meglepetésében lenyelt egy negyed font bagót, ami a szájában volt, és percekig csuklott utána.

A kormányos csak erre várt. Hatalmas karjával megragadta Galambot, hogy szokott fogása szerint egy csavarintással megforgassa, és belevágja a söntés legtávolabbi sarkába. A kormányos a világ jelentősebb kikötőiben ismert volt erről a mutatóványáról.

A roppant kar már éppen emelte ellenfelét, mikor valahonnan a megragadott ember irányából egy acélszerű tárgy esett az arcára, amittől minden elsötétedett előtte néhány pillanatra. Barátai később esküvel bizonyították, hogy a súlyos tárgy Galamb ökle volt.” (Az előretolt helyőrség, 2. old.)

Ahogy az a fenti részletből is jól kivehető, kevés kezdés van, ami ennél inkább a történet közepébe vágna, így akár az első mondat is elegendő lett volna ennek bemutatására, de a képregényrészlet miatt így jobban látható az, hogy a képek milyen mértékben vehetik át a narráció szerepét, illetve így legalább nem marad kétség senkiben afelől, hogy Galamb, a regény főhőse megnyerte az összecsapást. De még mielőtt rátérnénk arra, hogy a színes képregényváltozatban ez a jelenet hogyan is néz ki, a fekete-fehér képregény nyitányát mutatnám be, ami mint említettem másként kezdi el a történetmesélést.

15. kép: Részlet Az előretolt helyőrség képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1976.

A fekete-fehér képregény tehát teljesen más módszerrel indítja a történetmesélést, mint a regény, mert nem visszautalással vezeti be a karakter háttérét, hanem azzal kezd, konkrétan ugye azzal, hogy a Galamb becenévre hallgató fiatalember, (kinek először egyébként a neve se kerül említésre, mint az látható) miért is tér be egy Marseille-i kikötő szórakozóhelyére.

A színes képregény, akárcsak a regény, ezt egy későbbi ponton mutatja be, ugyanúgy in medias res kezd, mint a regény, ahogy az az alábbi képen látható:

16. kép: Részlet Az előretolt helyőrség képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2004

Ahogy azt már említettem az elemzés elején, a színes képregény ugyanúgy kezd, mint a regény, de az elbeszélést nem szövegekkel, hanem főként a képekkel viszi tovább, amire lesz még egy későbbi példa is, de először szeretnék visszatérni a regény folytatására, ami a fekete-fehér képregény esetében már fent látható, mivel azzal kezdődik, ezért ebben az esetben alább csak a regényből és a színes képregényből vett részletet illeszttem be.

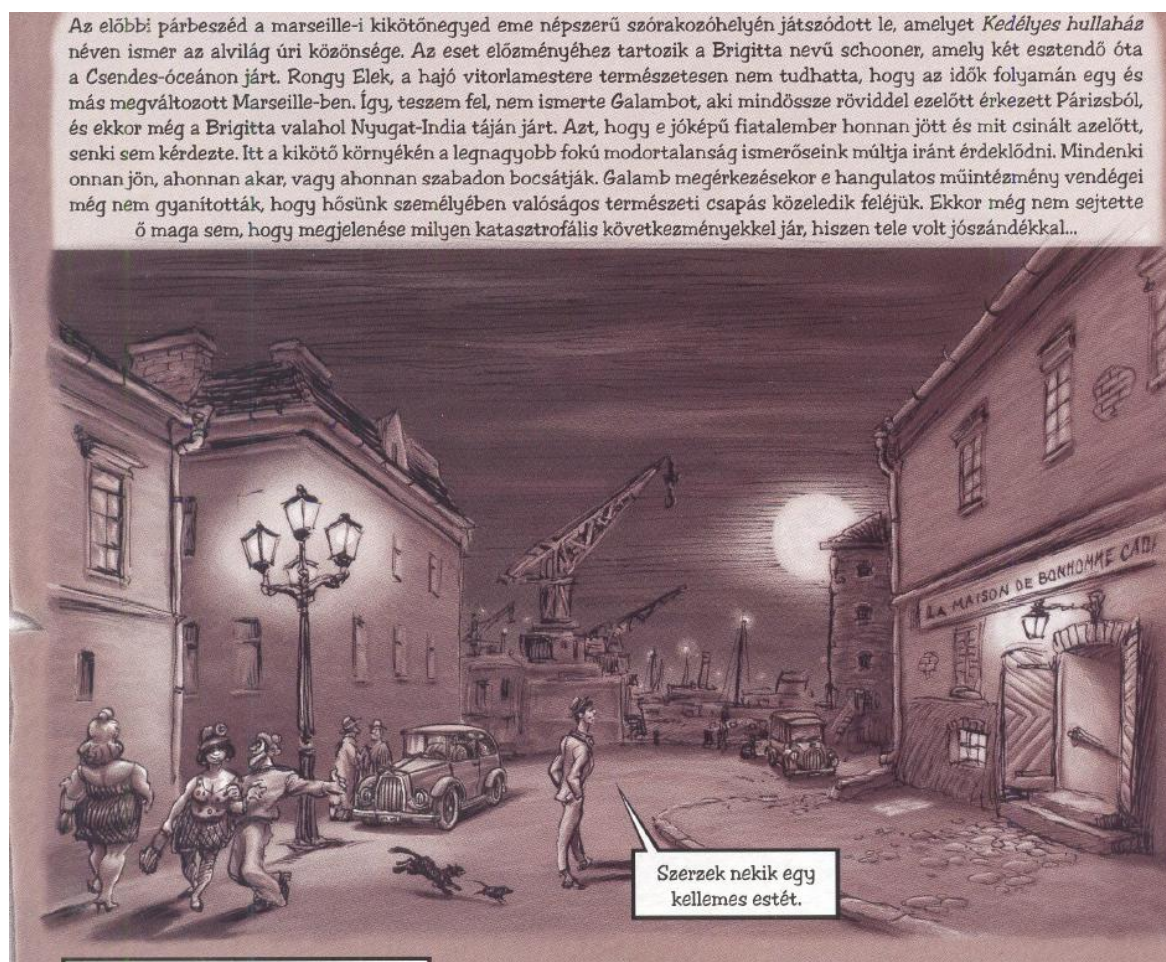
„Hogy honnan jött és mit csinált azelőtt, senki sem kérdezte. Itt, a kikötő környékén a legnagyobb fokú modortalanság ismerőseink múltja iránt érdeklődni. Mindenki onnan jön, ahonnan akar, vagy ahonnan szabadon bocsátják.

Galamb szalmakalappal a fején érkezett, csíkos, meglehetősen rongyos kiskabátját az alsókarjára dobta, bambuszbótot forgatott az ujjai körül halkán füttyörészett és dohányzott. Nagyvilági külseje nyomban feltűnt a kikötő rakodómunkásokból és rablókából álló egyszerű népe között. Elsősorban gyönyörű cipőit csodálták. Különösen az egyik volt rendkívül elegáns, a fehér betétes, gombos lakkcipő.

Hiába, aki ad a külsejére, arra figyelnek. Ezt bizonyította a kisebb csődület is, amely hosszú útvonalon követte türelemmel az előkelő idegent.

A »Tigris« vendéglőből zeneszó hallatszott ki. Ide benyitott a jövevény.” (Az előretolt helyőrség, 3. old)

Rejtő Jenő regényében, mint említettem a verekedéssel kezdődik Az előretolt helyőrség című regény, ebben a részben pedig egy visszaemlékezés történik ezen a ponton, hogy ez a harcias idegen hogyan is keveredett a szórakozóhelyre. Ez az, amit a színes képregény vizuálisan is nagyon jól érzékeltet, filmszerű módon, hiszen színesből lényegében sötétebb, már-már fekete-fehér képekre vált, jelezvén, hogy visszaemlékezés történik. Ez a módszer a képregény során többször is megjelenik.

17. kép: Részlet Az előretolt helyőrség képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2004

Úgy vélem, hogy a képregényben a képek sokat tesznek hozzá még élményben ahhoz, amit maga a szöveg nyújt, és ezt még egy összehasonlítással szeretném szemléltetni. Természetesen, akárcsak a többi regénynél, úgy itt is rengeteg olyan részt ki lehetne emelni, amellyel ezek a bizonyos részek, ahol egyértelműen találunk olyan részt, ahol a képregények

képei hozzáadnak a megértéshez vagy az élményhez. Azonban, mivel Rejtő talán egyedi humora miatt annyira népszerű, ezzel kapcsolatban próbáltam megkeresni a legmegfelelőbb részletet, hiszen van olyan, hogy a kép, amit leír a narrátor sokkal humorosabb és kerekesebb, ha ténylegesen vizuálisan is látjuk. Lényegében mindig ezt tesszük, ha olvasunk valamit, hiszen látjuk magunk előtt a történetet, ezt azonban a képregény esetében a rajzoló megteszi helyettünk, elképzelet, s azt papírra veti, és ez jelen részletnél tényleg kimondottan humoros lett. De nézzük először is a regényből vett szövegrészt:

„»Az angol hadsereg tiszteletbeli tagjai kéretnek a megfelelő díszegyenruhában megjelenni.«

Hogy milyen feltűnést keltett a fényes bálon a vén, kopasz Tracy, midőn kockás szoknyában, meztelen térdel, skót kapitányi uniformisban megjelent, ezt úgysem lehet leírni. Az eseményről még évek múlva is beszéltek. A miniszterelnök szerint a látvány feledhetetlen volt. Botrányt nem okozott senki, őfensége a walesi herceg néhány elfogulatlan szót mondott a félholt Tracynek, és megköszönte a frappáns figyelmességet, amellyel a főfelügyelő ebben az egyenruhában tüntet a hagyományos francia-angol barátság mellett.» (Az előretolt helyőrség, 7. old.)

Az adott rész önmagában is nagyon humoros tréfa, azonban a vizualitással együtt működik csak igazán jól szerintem, ahogyan az alább, a képregényekből vett képeken megfigyelhető:

18. kép: Részlet Az előretolt helyőrség képregényből

Forrás: Cs. Horváth Tibor és Korcsmáros Pál 1976.

19. kép: Részlet Az előretolt helyőrség képregényből

Varga „Zerge” Zoltán és Garisa H. Zsolt 2004

Mindkét kép ugyanazt a jelenetet ábrázolja, és azon túl, hogy leírt szöveg nélkül is látjuk, hogy nézett ki régi ruhájában az idős katona, még azt is látjuk, hogy milyen reakciókkal illette viseletét az úri közönség, mert arckifejezéseik remekül tükrözik ezt. A képekkel ráadásul lehetőségük van egyszerre több reakciót is megfajteni, ami szövegben hosszú lenne, vagy legalábbis jóval hosszabb, tehát ez a forma gyorsabbá, gördülékenyebbé teszi az olvasást.

ÖSSZEGZÉS

Az elbeszélés módját bizonyos szakmai szempontok alapján vizsgáljuk. Ehhez először fontos tudnunk azt, hogy az elbeszélésnek három értelmezését különböztetjük meg: narratív kijelentés, az elbeszélés tárgyát képező valós vagy fiktív események egymásutánja, és a harmadik értelem maga az elbeszélés, a narráció.

A regény műfaja nagyon régóta jelen van világunkban, gyökerei az ókorba nyúlnak vissza. Nagyon sokféle regénytípust különítünk el, ilyenek például a pásztorregény, a lovagregény, pikareszk regény, családragény és még sok más regényfajta.

Rejtő Jenő is híres népszerű regényeiről, aki Magyarország egy nagyon kiemelkedő regényírója volt. Regényeit az utókor is előszeretettel olvassa, Rejtőnek hála születtek meg olyan népszerű figurák, mint Gorcsev Iván, vagy például Pizskos Fred.

A képregények az irodalom és a képzőművészet sajátos keverékei. A képregények története régre nyúlik vissza, és sok fajtáját különböztetjük meg. Ilyen például az amerikai comics, vagy a japán manga.

A képregény Magyarországon csak későn lett elismerve önálló műfajként. Azonban elvitathatatlan társadalmi szerepeket lát el, eléri a fiatalokat, és kendőzetlenül tud kényes témákról is beszélni.

Rejtő Jenő ismert regényei is elkészültek képregényként, sokféle más feldolgozás mellett. A Rejtő képregények hazánkban a Füles lapjain jelentek meg először Korcsmáros Pál és Cs. Horváth Tibor munkáiként. Cs. Horváth Tibor dolgozta át a regények szövegeit, Korcsmáros pedig a rajzokat készítette. Később a Képes Kiadó létrejötte után újra útnak indultak a Rejtő képregények, még hozzá színes verzióban, hála Varga „Zerge” Zoltánnak és Garisa H. Zsoltnak, akik az eredeti képregényeket átdolgozták.

Rejtő Jenő szórakoztató légiós regényei nagyon jó alapot szolgálhattak a képregények elkészítésénél, mivel rendkívül viccesek, és sok kaland történik bennük, amik szinte kiáltanak azért, hogy vizuálisan is megjelenhessenek. Az általam elemzett képregények segítségével arra a következtetésre jutottam, hogy sokféle narratív technikát használnak a szöveges elbeszélésmódon kívül ezek az alkotások, főként a színes képregények. A rajzokon túl hangutánzó szavakat, és frappáns átvezetéseket használnak. A kereteket sokkal bátrabban lépik át, mint azt a fekete-fehér képregények teszik.

Azon hipotézisem, miszerint a fekete-fehér képregényekben Korcsmárosék Rejtő szövegeit használják csak, és alig változtatnak, nem igazolódott be. Ugyanis nagyon sokszor

változik nem csak a szöveg, de maga a történet is. A történetmesélés módját a fekete-fehér képregények többször változtatják meg, mint azt a színes teszi, mivel a színes igyekszik inkább Rejtő eredeti történetvezetését követni.

Összességében azonban ezek az alkotások nagyon jól működnek önálló médiumként, és változatos elbeszélési technikáiknak köszönhetően nagyon érdekesek is. A történetek nem laposodnak el, hála a pörgős, már-már filmszerű élménynek, amit ezek a képregények nyújtanak. A fekete-fehér képregény esetében ugyan néha előfordul még, hogy túlnyomóan sok a szöveg, de ez általában nem zavaró, és így is nagyon érdekesek a képregények. Természetesen azért működnek ilyen jól ezek a képregények, mert nagyon jó alaptól készültek. Rejtő Jenő zseniális fordulatokkal teli történetei, és remek humora teszik igazán élvezetessé ezeket az alkotásokat. Az ő regényei valóban olyan művek, melyeket olvasva az emberben rögtön megfogalmazódik az a gondolat, hogy milyen jó képregény, vagy film készülhetne az adott regényből. Reméljük a magyar képregények száma nem csökkenni, hanem növekedni fog a jövőben, és születnek eredeti képregények is, amelyek nem egy regény, vagy más meglévő irodalmi alkotás átdolgozásai lesznek, hiszen a mai befogadóközönség ezt a műfajt is igényelné.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Aarseth, Espen J. 2004 Nem-linearitás és irodalomelmélet. Helikon Irodalomtudományi Szemle, 3. sz
2. CS. Horváth Tibor, Korcsmáros 1969. A láthatatlan légió. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat.
3. CS. Horváth Tibor, Korcsmáros 1974. A tizennégy karátos autó. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat.
4. CS. Horváth Tibor, Korcsmáros 1977. Az elátkozott part. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat.
5. CS. Horváth Tibor, Korcsmáros Pál 1966. A három testőr Arikában. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat.
6. CS. Horváth Tibor, Korcsmáros Pál 1976. Az előretolt helyőrség
7. Deczki, Sarolta (2018) A ponyva megújítója: Rejtő Jenő. in HÍD: irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat
8. Dessewffy Tibor & Galács Anna 2002 Mobilkommunikáció és társadalmi diffúzió. In Nyíri Kristóf (szerk.) Mobilközösség – mobilmegismerés. Budapest: Áron László Könyvkiadó.
9. Dobos István: Az elbeszélés elméleti kérdései In. D. I., Az irodalomértelmezés formái, Debrecen, Csokonai Könyvkiadó, 2002.
10. Dunai Tamás 2013: A képregény mint médium. Szépirodalmi Figyelő, 12(4), 27–34.
11. Dunai Tamás. 2012. Keretek közt: A képregény mint a Kádár-kor emlékezhelye. In Kultpontok: Emlékezhelyek a magyar populáris kultúrában, szerk. Dunai Tamás–Oláh Szabolcs–Sebestyén Attila. 99–107. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
12. Ferku Szilveszter 2023 Rejtő regényeinek képregény-adaptációi. II. Rákóczi Ferenc Kárpátjai Magyar Főiskola, Szakdolgozat, kézirat,
13. Gellért Endre 1975 A képregény története. Budapest: Tömegkommunikációs Kutatóközpont.
14. Harmath Árpád Péter 2019: Rejtő Jenő, a légiós- és ponyvaregények koronázatlan királya
15. Hegedűs Géza 1995 A magyar irodalom arcképcsarnoka. Budapest: Trezor Kiadó.
16. Hutcheon, Linda. 2014. Elmélkedés az adaptációról: Mit? Ki? Miért? Hogyan? Hol? Mikor? Ford. Kuklis Katalin. Kalligram 23 (12): 98–102.107

17. Ifj. Csákvári József 2005 Lehetőség, véletlen és képi retorika a számítógépes játékok narratív struktúráiban. Jel-Kép, 3. sz.
18. Jacobs W. – Jones G. 1985 The Comic Book Heroes: From the Silver Age to the Present. Publisher Crown
19. Kertész Sándor 1991 Szuperhősök Magyarországon. Budapest: Akvarell Bt.
20. Király István, Szerdahelyi István 1996: Világirodalmi lexikon I–XIX. Budapest: Akadémiai Kiadó.
21. Kiss Ferenc & Szabó Zoltán Ádám 2005 Melyik a többi nyolc? – vagy bölcs gondolatok a képregényről. Beszélő, 12. szám.
22. Kiss Ferenc 2005 A képregény születése és halála Magyarországon – Szubjektív történeti áttekintés és helyzetkép. Beszélő, 1. sz
23. Maksa Gyula 2007: Ismeretterjesztés és képregény, Médiakutató
24. Maksa Gyula 2010 Változatok képregényre – Kommunikáció- és kultúratudományi tanulmányok, Budapest Gondolat Kiadó
25. Maksa Gyula. 2007. Kriptomédium, protomédium, intermedialitás: André Gaudreault és Philippe Marion médiatörténet-elméleti modellje. In Mediativitás, médiumidentitás, „képregény”. 27–32. Debrecen: Debreceni Egyetem.
26. Maksa Gyula. 2010. Kettős születés és médiumidentitás. In Változatok képregényre. 14–19. Budapest–Pécs: Gondolat Kiadó–PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék.
27. Mccloud Scott 2007 A képregény felfedezése. Kiadó - Nyitott Könyvműhely
28. Peeters, Benoît. 2004. A képregény: Egy sajátos nyelv. Ford. Morvay Zsuzsa. Enigma 11 (40): 90–95.
29. Rejtő Jenő 1939. A láthatatlan légio. Budapest: Nova Irodalmi Intézet.
30. Rejtő Jenő 1939. Az előretolt helyőrség. Budapest: Nova Irodalmi Intézet.
31. Rejtő Jenő 1940. A három testőr Arikában. Budapest: Nova Irodalmi Intézet.
32. Rejtő Jenő 1940. A tizennégy karátos autó. Budapest: Nova Irodalmi Intézet.
33. Rejtő Jenő 1940. Az elátkozott part. Budapest: Nova Irodalmi Intézet.
34. Sári Orsolya 2017 A 14 (tizennégy) karátos autó képregényváltozatainak kiadástörténete; Nyom-követés 2. Tanulmánykötet
35. Szabó Sára, G. – Gombos Péter 2002: Füles az irodalomnak: A magyar képregény a kezdetektől a hőskorig – Zórád Ernő. Somogy, 30(6), 523–529
36. Szabó Sára, G. – Gombos Péter 2005: Piszkos Fred és a többiek: Komix – szemelgetés a magyar képregénykultúrából a „hőskortól” napjainkig. Csodaceruza, 3, 15–18.

37. Szép Eszter 2018: Az adaptációs képregény továbbélése. In: Uő szerk.: Képregény-történet: a kilencedik művészet ikonjai Magyarországon. Bp.: OSZK, pp. 48–52.
38. Szerényi Gábor 2006: Rejtő és Korcsmáros: (Fel)támad a képregény. Premier, (7)53,
39. Szűts Novák Rita 2018: A magyar képregény kezdetei. In: Szép Eszter szerk.: Képregény-történet: a kilencedik művészet ikonjai Magyarországon. Bp.: OSZK, pp. 15–20.
40. Tarcsa Zoltán 1994: Az alkony mítosza (Az amerikai társadalom a képregények tükrében) Magyar Szemle, Új folyam III. 4.
41. Thuróczy Gergely 2016: A megtalált tragédia. Rejtő Jenő emlékére; Szépművés–Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, (Képes emlékezet sorozat);[376] benne: Rejtő Jenő nyomtatásban megjelent műveinek bibliográfiája (életében megjelent kiadások, posztumusz közreadások, korai/fontosabb/hasonmás újraközlések, róla szóló válogatott híradások)
42. Varga „Zerge” Zoltán, Garisa H. Zsolt 2003 A három testőr Afrikában. Budapest: Képes Kiadó.
43. Varga „Zerge” Zoltán, Garisa H. Zsolt 2004 Az előretolt helyőrség. Budapest: Képes Kiadó
44. Varga „Zerge” Zoltán, Garisa H. Zsolt 2005 A tizennégy karátos autó Budapest: Képes Kiadó
45. VERES András (2007): A ponyva klasszikusa. 1940 Megjelenik a Piszkos Fred, a kapitány. In Szegedy-Maszák Mihály–Veres András (szerk.): A magyar irodalom története III. 1920-tól napjainkig. Gondolat, Budapest
46. Vincze Ferenc 2015: Egy képregény-adaptáció kiadástörténete: Az előretolt helyőrségről. Filológiai Közöny, 61(2), 213–230.
47. Vincze Ferenc 2022. Képregénytörténetek: történeti és elméleti közelítések egy médiumhoz
48. Vörös Klára 2022: Komisz-e a comics? A bibliai József-történet képregény- adaptációja. Anyanyelvi Kultúráközvetítés, 5(1), 39–52.
49. Weszely Balázs 2007: Magyar képregény – egy műfaj történetéből. Kapu, 20(9), 59–60

РЕЗЮМЕ

Те, як розповідається наратив, розглядається з біблійної точки зору. Для цього, перш за все, важливо знати, що існує три значення наративу: розповідь, послідовність реальних або вигаданих подій, які є предметом розповіді, і третє значення - власне розповідь. Крім того, сам наратив розглядається в різних аспектах, наприклад, чи присутній в історії оповідач, чи ні.

Роман як жанр існує дуже давно, його коріння сягає античності. Існує багато різних типів романів, таких як пасторальний, лицарський, пікарескний, сімейний та багато інших.

Єно Рейто також відомий своїми популярними романами, і він був дуже видатним письменником в Угорщині. Він народився в єврейській родині 29 березня 1905 року. Перш ніж стати письменником, письменник багато чого перепробував і об'їздив майже всю Європу, хоча так і не вступив до Легіону, якщо все це правда. Повернувшись з подорожей, він почав писати і з того часу ставав дедалі популярнішим. Його романи досі популярні серед нащадків, і саме завдяки йому з'явилися на світ такі популярні персонажі, як Іван Горчев та Фред Брудний, наприклад.

Комікси - це унікальне поєднання літератури та візуального мистецтва. Історія коміксів налічує багато століть, і існує багато різних видів. Прикладами є американські комікси та японська манга.

В Угорщині комікси були визнані як самостійний жанр лише на пізньому етапі. Однак він відіграє незаперечну соціальну роль, охоплює молодь, а також може висвітлювати делікатні питання у прямолінійній формі.

Відомі романи Єно Рейто також були перетворені на комікси, серед багатьох інших адаптацій. Вперше комікси Рейто були опубліковані в Угорщині у журналі *Füles*, який видавали Пал Корчмарьош (Pál Korcsmáros) і Тібор Хорват (Cs. Тібора Горвата). Кс. Тібор Хорват адаптував тексти романів, а Корчмарьов робив малюнки. Пізніше, після створення *Képes Kiadó*, комікси Рейто були перезапущені в кольорі завдяки Золтану Варга «Зерге» та Жолту Г. Гарісі, які адаптували оригінальні комікси.

Розважальні романи Єно Рейто «Легіон» стали дуже гарною основою для коміксів, оскільки вони надзвичайно цікаві та мають надзвичайну кількість пригод, які так і просяться до візуалізації. Проаналізувавши комікси, я дійшов висновку, що в

цих творах, особливо в кольорових коміксах, окрім текстової оповіді, використовується велика кількість різноманітних наративних технік. Окрім малюнків, у них використовуються імітаційні слова та дотепні перефразування. Рамки перетинаються набагато сміливіше, ніж у чорно-білих коміксах.

Моя гіпотеза про те, що в чорно-білих коміксах «Шелестуни» використовують лише тексти Рейто і мало що змінюють, була швидко спростована. Бо дуже часто змінюється не лише текст, а й сама історія. Спосіб розповіді історії змінюється більше в чорно-білих коміксах, ніж у кольорових, тому що колір, як правило, слідує за оригінальною сюжетною лінією Рейто.

В цілому, однак, ці роботи дуже добре працюють як самостійний медіум, а також є дуже цікавими завдяки своїм різноманітним оповідним технікам. Історії не стають одноманітними завдяки швидкому темпу, майже кінематографічному досвіду, який дарують ці комікси. У випадку з чорно-білими коміксами все ще іноді зустрічається надмірна кількість тексту, але зазвичай це не є проблемою, і комікси все одно дуже цікаві. Звичайно, причина, чому ці комікси працюють так добре, полягає в тому, що вони зроблені на дуже хорошій основі. Геніальні повороти та чудовий гумор Єно Рейто роблять їх справді приємними. Його романи - це ті твори, які змушують замислитися над тим, який хороший комікс або фільм можна було б зняти за їхніми сюжетами. Будемо сподіватися, що кількість угорських коміксів у майбутньому не зменшуватиметься, а збільшуватиметься, і що з'являтимуться оригінальні комікси, які не будуть адаптаціями романів чи інших існуючих літературних творів, тому що я думаю, що сучасна молодь потребує їх.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Я, Ферку Сільвестер Шандорович, підтверджую, що користувався ChatGPT (<https://chat.openai.com/>) для редагування тексту та перевірки помилок у власній роботі. Я завантажив свою роботу в повному обсязі і ввів наступні дані 15 травня 2025 року:

1. Покращення академічного стилю та правильності мови, включаючи граматичні структури, пунктуацію та лексику.

Отримані таким чином дані були використані для доопрацювання та перероблення тексту з метою отримання кінцевого варіанту роботи.

Ферку Сільвестер Шандорович _____

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

Ferku Szilveszter_Magyar szak_Magiszteri dolgozat_ 2025_jav-4-64

Науковий керівник / Експерт

Автор **Аніко Чурман-Пушкеш**

підрозділ

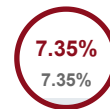
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

14958

Кількість слів

110972

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	0
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	Б	0
Парафрази (SmartMarks)	a	86

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://hu.wikisource.org/wiki/Az_el%C3%A1tkozott_part	360 2.41 %
2	https://docplayer.hu/25900704-Rejto-jeno-a-lathatatlan-legio.html	183 1.22 %
3	https://hu.wikisource.org/wiki/Az_el%C3%A1tkozott_part	177 1.18 %
4	https://hu.wikisource.org/wiki/A_l%C3%A1thatatlan_l%C3%A9gi%C3%B3/Tizenkettedik_fejezet	172 1.15 %
5	https://hu.wikisource.org/wiki/A_tizenn%C3%A9gy_kar%C3%A1tos_aut%C3%B3/Els%C5%91_fejezet	125 0.84 %

6	http://mek.niif.hu/01000/01030/01030.htm	110 0.74 %
7	https://gyorgyradnai.eu/?m=20231214	100 0.67 %
8	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/2938/1/Ferku_Szilveszter_Rejto_Jeno_regenyeinek_kepregeny_2023.pdf	84 0.56 %
9	https://hu.wikisource.org/wiki/A_tizenn%C3%A9gy_kar%C3%A1tos_aut%C3%B3/Els%C5%91_fejezet	83 0.55 %
10	http://mek.niif.hu/01000/01030/01030.htm	82 0.55 %
з домашньої бази даних (0.00 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР ЗАГОЛОВОК КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)		
з програми обміну базами даних (0.00 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР ЗАГОЛОВОК КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)		
з Інтернету (14.85 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР ДЖЕРЕЛО URL КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)		
1	https://hu.wikisource.org/wiki/Az_el%C3%A1tkozott_part	537 (2) 3.59 %
2	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/2938/1/Ferku_Szilveszter_Rejto_Jeno_regenyeinek_kepregeny_2023.pdf	524 (26) 3.50 %
3	https://hu.wikisource.org/wiki/A_tizenn%C3%A9gy_kar%C3%A1tos_aut%C3%B3/Els%C5%91_fejezet	208 (2) 1.39 %
4	http://mek.niif.hu/01000/01030/01030.htm	192 (2) 1.28 %
5	https://docplayer.hu/25900704-Rejto-jeno-a-lathatatlan-legio.html	183 (1) 1.22 %
6	https://hu.wikisource.org/wiki/A_l%C3%A1thatatlan_l%C3%A9gi%C3%B3/Tizenketedik_fejezet	172 (1) 1.15 %
7	https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_amerikai_k%C3%A9preg%C3%A9ny_aranykora	111 (8) 0.74 %
8	https://gyorgyradnai.eu/?m=20231214	100 (1) 0.67 %
9	https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_el%C3%A1tkozott_part_(k%C3%B6nyv)	82 (7) 0.55 %
10	https://docplayer.hu/14822193-Rejto-jeno-a-harom-testor-afrikaban.html	70 (2) 0.47 %
11	https://www.tapiokultura.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=962%3Arejto-jen-nagykatarol-ment-a-halalba&catid=16&Itemid=142	19 (1) 0.13 %
12	https://rejtojeno.blog.hu/2020/08/05/rejto_eletrajz	16 (2) 0.11 %
13	https://jegyzettar.blog.hu/2019/03/30/rejto_jeno_a_legios-es_ponyvaregenyek_kiralya	8 (1) 0.05 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------